

Hoorzitting bezwaar d.d. 15 mei 2018, 13.30 uur

Pleitaantekeningen mr. A.B. Blomberg,
namens Stichting de Groene Plantage,
Bewonersvereniging Studentenflat
Weesperstraat, Plantage-
Weesperbuurtvereniging, Stichting tussen
Amstel en Artis en individuele bewoners,

in verband met het bezwaar ingediend tegen

de besluiten van het algemeen bestuur van de
bestuurscommissie van stadsdeel Centrum
d.d. 27 december 2017, kenmerk 3210991
resp. kenmerk 3220267, tot verlening van een
omgevingsvergunning voor het oprichten van
een 'namenmonument' en een
omgevingsvergunning voor het kappen van 25
bomen daarvoor.

-
1. Voordat ik als advocaat namens al mijn cliënten de bezwaren zal toelichten en zal reageren op het verweerschrift, zullen twee van hen, Petra Catz (bestuurslid Plantage-Weesperbuurtvereniging) en Peter van Donselaar (bestuurslid Stichting de Groene Plantage), het woord voeren.
  2. Inbreng P. Catz en P. van Donselaar (bijlagen).
  3. Mw. Catz en dhr. Van Donselaar hebben ieder met een eigen, persoonlijke invulling verwoord wat breed leeft onder de bezwaarden en in de buurt: waarom hebben wij en andere betrokkenen niet mogen meepraten, terwijl het gaat om een nationaal monument met grote impact op onze buurt? Het bestuur zoekt toch "een voldoende en liefst zo groot mogelijk draagvlak" (vgl. burgemeester Van der Laan in de

verweerder 'strook' genoemd] daardoor ten onrechte als enige en meest geschikte locatie heeft aangewezen, zonder dat al een (schets)ontwerp voor deze locatie bekend was. Er is geen inspraakmogelijkheid geboden en er heeft geen belangenafweging en werkelijke beoordeling van de ruimtelijke implicaties plaatsgevonden; er was immers nog geen enkel ontwerp.

7. Het stadsdeelbestuur/verweerder stelt zich nu in het verweerschrift [p. 3] op het standpunt dat de locatiekeuze van de gemeenteraad geen onderdeel uitmaakt van het juridisch kader en dat de aanvraag hieraan niet wordt getoetst. In feite zegt men hiermee: de locatiekeuze is een gepasseerd station, deze locatie staat vast.
8. Dat is echter onjuist. Bij de afweging om een vergunning te verlenen voor afwijken van het bestemmingsplan speelt de locatie per definitie een rol, dat is de essentie van ruimtelijke ordening. Bij de beoordeling van de vergunningaanvraag had dit een wezenlijk toetsingscriterium moeten zijn: is deze locatie geschikt voor dit ontwerp? En daarbij kan en mag het bestuur niet voorbijgaan aan de wijze waarop de raad tot deze locatie heeft besloten; want als daarbij fouten en onjuiste keuzes zijn gemaakt, heeft dat consequenties voor de verdere besluitvorming.
9. Ten tweede is van belang dat het NAC, een particuliere stichting, pas een aanvraag voor een bouwwerk in de openbare ruimte kon indienen, op een stuk grond waarvan het geen eigenaar was, nadat de raad een besluit over de locatie had genomen. Het locatiekeuzebesluit is niet zelfstandig vatbaar voor bezwaar en beroep en wel constitutief voor de nu verleende vergunning. Deze voorbereidingsbeslissing kan en moet dus, anders dan verweerder beweert, wel degelijk in deze procedure aan de orde komen en vormt, in al zijn gebrekkigheid, ook mede het toetsingskader voor de vergunningverlening. Het stadsdeelbestuur kan het locatiekeuzebesluit van de raad wellicht niet herroepen/overdoen, maar kan de omgevingsvergunning wel weigeren omdat dit namenmonument *alle* belangen afwegend op deze locatie ruimtelijk niet inpasbaar is.

De stedenbouwkundige randvoorwaarden

10. Dat brengt mij bij een volgend punt. Verweerder meent dat er geen stedenbouwkundige randvoorwaarden zijn vastgesteld [p. 7 verweerschrift]. De haalbaarheidsstudie waarin de stedenbouwkundige randvoorwaarden zijn geformuleerd zou alleen ‘ter kennisneming’ aan de raad zijn aangeboden, wat volgens verweerder betekent dat de raad deze alleen heeft ‘gelezen’ en niet heeft ‘vastgesteld’. Het geeft te denken dat verweerder met een woordenspel probeert uit te komen onder de weinige waarborgen die er in deze procedure nog voor derden-belanghebbenden te vinden zijn. Ik volsta hier met verwijzing naar de motivering van het locatiekeuzebesluit [vgl. productie 13 bij het bezwaarschrift] en citeer daaruit:

Ad 3. De conclusie uit het rapport "Holocaust Namenmonument haalbaarheidsstudie locatie Weesperstraat" is dat de Weesperstraatstrook om meerdere redenen geschikt is voor de plaatsing van het Namenmonument, wel dienen de in het rapport genoemde randvoorwaarden in acht genomen te worden.

...

Ad 5.. Met in achtneming van de randvoorwaarden uit de haalbaarheidsstudie het besluit te nemen de Weesperstraatstrook aan te wijzen als definitieve locatie voor het Holocaust Namenmonument.

11. Daar is geen woord Spaans bij. De stedenbouwkundige randvoorwaarden zijn de voorwaarden waaronder de raad heeft *ingestemd* [punt 5 van het besluit] met de locatiekeuze. De aanvraag moet dus wel degelijk aan deze stedenbouwkundige randvoorwaarden worden getoetst en bij strijd daarmee worden afgewezen. Het stadsdeelbestuur is niet bevoegd, ook niet op grond van de Wabo, om deze randvoorwaarden terzijde te schuiven. Ze vormen de voorwaarden waaronder de raad gebruik van het Weesperstraatplantsoen voor een namenmonument ruimtelijk aanvaardbaar achtte en zijn dus het aanvullend ruimtelijk kader voor deze locatie, waaraan het ontwerp/de beoogde afwijking van het bestemmingsplan moet worden getoetst. Op p. 2 van het verweerschrift schrijft verweerder in zijn schets van de voorgeschiedenis gelukkig zelf ook dat de haalbaarheidsstudie door de

gemeenteraad is vastgesteld. Zie ook het schutblad van de haalbaarheidsstudie, waarop klip en klaar staat vermeld 'vastgesteld 22 juni 2016'.

12. In de bezwaarschriften is aangetoond dat op essentiële punten niet aan de stedenbouwkundige randvoorwaarden is voldaan. Dit betreft:
- de hoogte;
  - de zichtrelatie met de Hoftuin;
  - de sociale veiligheid;
  - de verkeersveiligheid;
  - de te kappen bomen, waaronder twee beeldbepalende iepen;
  - de verplaatsing van de bestaande monumenten (Vaz Dias Monument en Monument van Joodse Erkentelijkheid).
- In reactie op het verweerschrift daarover het volgende [bij behandeling tijdens hoorzitting].

Hoogtematen en zichtlijnen

13. In het bezwaarschrift is onderbouwd dat het gedenkteken op veel plaatsen ruim twee keer zo hoog is als de randvoorwaarde toestaat, namelijk 6-7 meter in plaats van 2-3 meter gezien vanaf de Weesperstraat. Hierdoor en door de positionering van de muren, die over tientallen meters min of meer evenwijdig lopen aan de Weesperstraat, wordt de essentieel geachte zichtrelatie tot de Hoftuin teniet gedaan. Wat stelt verweerder [p. 10 verweerschrift]? De hoogtematen zouden indicatief zijn en alleen gelden voor een niet haakse/schuine positionering, de pijlen op de verbeelding zouden de 'gewenste' zichtrelatie geven en uit de pas vorige week aan het dossier toegevoegde zichtlijnenstudie zou blijken dat er nog steeds zicht blijft op de Hoftuin en de achterliggende bebouwing.
14. Niets is minder waar: de haalbaarheidsstudie spreekt van *maximale* hoogte aan de randen en in het midden van de locatie (p. 25) en de pijlen geven de *te handhaven* zichtrelatie aan (p. 24). Het gedenkteken is niet haaks/schuin gepositioneerd, en zeker niet zoals de opstellers van de haalbaarheidsstudie bij het formuleren van deze randvoorwaarde klaarblijkelijk voor ogen stond. Essentieel is immers niet wat 'schuin' of 'haaks' is, maar wat per saldo het effect is van het

monument voor de zichtlijnen. En dat effect is dat langs een groot deel van de Weesperstraat de zichtrelatie met de Hoftuin wordt verstoord.

15. De stelling van verweerder [p. 9] dat het geplande namenmonument geen aantasting van de karakteristiek van het beschermd stadsgezicht oplevert, is dan ook onjuist. Het namenmonument versterkt de aanwezige waarden niet, zoals verweerder in navolging van het addendum beweert, maar zet de Hoftuin juist op de tweede rang. Het zicht op de toegang is weliswaar deels behouden, maar wat nu nog de hoofdtoegang naar de Hoftuin is, is straks geen werkelijke entree meer, veeleer in de andere richting een toegang tot het namenmonument. Bezoekers die de Hoftuin door deze ingang willen betreden, zullen eerst door het namenmonument moeten lopen. Willen zij niet door het monument heen, dan zijn zij aangewezen op de zij-ingang aan de Nieuwe Herengracht.

16. Wat het monument zelf betreft: volgens het addendum (verweerder heeft zelf nog geen reactie gegeven [p. 10 verweerschrift]) is een afwijkende bouwvorm niet doorslaggevend voor de afweging of een ontwerp past in de cultuurhistorisch waardevolle omgeving. Op zichzelf niet nee, maar hier gaat het om een enorm bouwwerk van sterk contrasterend materiaal (okergele baksteen en spiegeland roestvrijstaal). Nergens is beargumenteerd waarom dit geen aantasting oplevert. De CRK vond het ontwerp 'mooi' en 'indrukwekkend'. De taak van de CRK is het ontwerp op kwaliteit te toetsen, ook in relatie tot de omgeving. Het begrip kwaliteit wordt door de Commissie niet nader geadstrueerd of ingevuld. In het advies wordt de kwaliteit (o.a. het 'mooi') eigenlijk alleen gekoppeld aan 'indrukwekkend' en die beoordeling heeft meer te maken met de vormgeving van de *gedachte* dan de visuele aspecten van het namenmonument als zodanig. Wie de verslagen van de commissie in dit dossier bestudeert, kan niet anders concluderen dan dat de commissie, onder de indruk van de vormgeving van de *gedachte*, verder de ogen heeft dichtgedaan en niet heeft afgewogen of het namenmonument wel goed past in de ruimte, of het misschien detoneert, niet aansluit, in de weg staat, te aanwezig is, of disproportioneel is voor deze locatie.

17. Niemand zal betogen dat er vanaf de Weesperstraat naar het oosten gekeken (waar de – eveneens beschermde – flat van Herman Hertzberger staat) bij bouw van het namenmonument een aantasting van het stadsgezicht aan de orde is. Echter, kijkt men vanaf de Weesperstraat ter hoogte van het Weesperstraatplantsoen naar het westen, het zuiden en het noorden dan is dat een andere zaak. Het plantsoen maakt deel uit van een ongeschonden kwadrant uit de 17^e eeuw. Dit is het laatste stukje ongeschonden 17^e-eeuwse stadsuitleg langs de hele Weesperstraat. Dit kwadrant kent mede daarom de hoogste beschermingsgraad (beschermd stadsgezicht en kerngebied UNESCO werelderfgoed). Met de bouw van het vergunde ontwerp gaat dit gezicht voor eeuwig verloren. Het ontwerp refereert op geen enkele wijze aan de omgeving en doet daarmee afbreuk aan de integriteit (Integrity) van het UNESCO werelderfgoed.
18. Bezwaarden zijn van mening dat hier wel degelijk sprake is van een onevenredige aantasting van de cultuurhistorische waarden, die dus niet met behulp van een binnenplanse afwijking had mogen worden vergund. Zij voegen hier aan toe, als nieuwe grond, dat dit gedenkteken gezien zijn omvang überhaupt niet met de algemene afwijkingsbevoegdheid vergund had mogen worden. Gedenktekens worden, naast onder meer kiosken, straatmeubilair, duikers en bruggen, genoemd in het lijstje met ‘gebouwen en bouwwerken geen gebouw zijnde’ van artikel 33.1 van het bestemmingsplan. Voor gebouwen geldt, om binnenplans te worden toegestaan, een maximale bouwhoogte van 5 meter en een maximale oppervlakte van 15 m². Deze maatvoering, voor de meeste gedenktekens wel toereikend, wordt met het beoogde namenmonument in ruime mate overschreden.
19. Zou het werkelijk zo zijn dat voor een bouwwerk geen gebouw zijnde, zoals een gedenkteken, geen enkele maatrestrictie geldt? Dat kan niet de bedoeling van de planwetgever zijn geweest, zeker niet in Amsterdam waar afwijkingsbepalingen restrictief plegen te worden uitgelegd. Voor een goed beeld: als voor dit soort bouwwerken geen enkele maatrestrictie zou gelden, zou met deze algemene afwijkingsbevoegdheid ook de brug over het IJ binnenplans kunnen

worden vergund. Het Bestemmingsplan Java-Eiland, geldend voor de kop van het Java-Eiland waar een eventuele brug zou moeten komen, bevat zoals zoveel Amsterdamse bestemmingsplannen een identiek luidende algemene vrijstellingsbevoegdheid voor bruggen en gedenktekens e.d.

20. Daar komt bij dat, nu het gaat om UNESCO-gebied, de PRV 2017² mogelijk in de weg staat aan dit project, omdat twijfelachtig is of het monument de kernkwaliteiten van het cultureel erfgoed wel versterkt en niet aantast. Ten minste had hierover advies moeten worden gevraagd van de provinciale Adviescommissie Ruimtelijke Ontwikkeling (art. 22 PRV 2017 juncto art. 15 lid 4 PRV 2017). In de besluitvorming is volledig aan deze verplichting op grond van hogere regelgeving voorbij gegaan.

De beeldbepalende iepen en bomen langs het fietspad

21. In strijd met de randvoorwaarden verdwijnen de twee beeldbepalende iepen en acht bomen langs het fietspad (naast nog eens 15 andere bomen). Volgens verweerder [p. 15] zou met de iepen alleen rekening hoeven te worden gehouden. Over de te kappen bomen zegt verweerder vervolgens simpelweg “Deze bomen kunnen niet behouden worden als het project wordt uitgevoerd” [p. 16 en p. 10].
22. Inderdaad, voor het ontwerp van Libeskind staan de bomen in de weg *en daarom had verweerder de vergunning wegens strijd met de stedenbouwkundige randvoorwaarden moeten weigeren*. Want de haalbaarheidsstudie (p. 27) is hierover duidelijk, onder het kopje ‘Te handhaven bomen’:

Te handhaven bomen

De bestaande bomen langs het fietspad kunnen worden gehandhaafd en ingepast in de verbreedde stoep. De bomenrij op het niveau van het plantsoen kan niet worden gehandhaafd, deze bomen moeten worden gecompenseerd ter plaatse of in de directe omgeving. Beeldbepalende iepen aan weerszijde van het Monument van Joodse Erkentelijkheid moeten worden behouden.

Zie ook de verbeelding op p. 24 van de haalbaarheidsstudie: “te handhaven bomen”. ‘Te handhaven’ betekent zowel in juridisch als

² Provinciale Ruimtelijke Verordening 2017 van de provincie Noord-Holland.

normaal spraakgebruik: 'moeten worden behouden'. Dat is iets anders dan 'rekening houden met', nog daargelaten wat dat dan zou inhouden; een boom blijft behouden of wordt gekapt, daar zit niets tussen.

Veiligheid

23. De gronden inzake sociale veiligheid probeert verweerder te pareren door te stellen dat met de nachtelijke afsluiting de veiligheid juist wordt gediend. De hekken bieden echter slechts schijnveiligheid, want zijn eenvoudig te omzeilen doordat de heg langs de Weesperstraat geen grote barrière vormt. Ook camera's en een snelle komst van de politie houdt echte onverlaten niet tegen. Ik verwijs korthedshalve verder naar het bezwaarschrift.

24. Voor de veiligheid in geval van calamiteiten verwijst verweerder naar aanvullend advies van de brandweer en het addendum ruimtelijke motivering van Peutz d.d. 3 mei 2018. Dit addendum verwijst uitsluitend naar het advies van de brandweer. Dat advies luidt (voor zover hier van belang): "Het HNM ontvangt op het drukste moment naar verwachting 200 personen gelijktijdig. Deze personen zullen niet allemaal op dezelfde positie staan. Het grootste gedeelte van de bezoekers kan met de huidige indeling altijd 3 verschillende kanten op vluchten. De overige bezoekers hebben ten minste 2 onafhankelijke vluchtroutes." En "Gelet op het maximaal aanwezige aantal personen [volgens de brandweer: 200], de verdeling van deze personen over het HNM en het feit dat men altijd 2 of 3 kanten op kan vluchten, kan er geen opstuwning ontstaan."

25. Dit zijn echter ongefundeerde aannames. Er geldt geen maximum aantal personen en bij herdenkingen en andere piekmomenten kan het aantal bezoekers per uur gemakkelijk hoger zijn. Verder zijn niet altijd gegarandeerd drie uitgangen beschikbaar, want de Diaconie kan de Hoftuin – juist ook tijdens drukke momenten – afsluiten. Als voornoemd aantal uitgangen kennelijk essentieel zijn voor het waarborgen van de vluchtveiligheid, is die veiligheid niet gegarandeerd. Verder is het helemaal niet vanzelfsprekend dat bezoekers zich bij paniek zullen verspreiden over de verschillende uitgangen. De positionering van de muren en de beklemmende sfeer van het

monument [vgl. verweerschrift p. 11], staan daarvoor geenszins garant. De casus van de Damschreeuwer laat zien hoe groot de gevolgen (meer dan zestig gewonden) van een relatief onschuldige actie (een schreeuw) in een menigte al kunnen zijn, terwijl die menigte alle kanten uit kon door de brede straten rondom de Dam.

26. Dat brengt me tot het volgende punt. Verweerder wenst niet in te gaan op speculaties over terreur. Dat begrijpen cliënten en om die reden is daar in het bezwaarschrift ook niet over uitgeweid. Dergelijke risico's vormen echter wel een wezenlijk aspect van de ruimtelijke inpasbaarheid van een monument met Joodse signatuur en raken de belangen van direct omwonenden rechtstreeks.
27. Dan de verkeersveiligheid. Het verweerschrift noch het addendum van Peutz geeft uitsluitel over de precieze breedte van het trottoir; ze melden slechts dat aan de CROW-norm wordt voldaan. Ook zouden twee rolstoelen elkaar kunnen passeren. In het voorlopig ontwerp voor de openbare ruimte rondom het monument, dat wij afgelopen week onder ogen kregen, staat een stoep ingetekend van gemiddeld 2.40-2.50 meter. Een beperkte verbreding, maar wel ten koste van het fietspad dat in dat ontwerp nog maar 2.50 meter breed is in plaats van de huidige 3.00 meter. Beduidend smaller dus dan waarvan in het verkeerskundig onderzoek is uitgegaan. Het is onjuist en onzorgvuldig dat over de precieze maatvoering nog steeds geen duidelijkheid bestaat. Wat wel duidelijk is: het past eigenlijk gewoon niet.

De gevelreflecties

28. Volgens verweerder zijn de reflecties die optreden aanvaardbaar. De tijdsduur zou beperkt zijn en ook de periode in het jaar waarin langere reflecties optreden kort en dus aanvaardbaar. "In een moderne stad zijn nu eenmaal vele gebouwen met een groot glasoppervlak die, gegeven de weersomstandigheden, reflecties geven op nabij gelegen gebouwen", aldus verweerder [p. 13]. Omwonenden moeten maar een gordijn ophangen.
29. Twee opmerkingen: de vergelijking met de moderne stad gaat mank: het gaat hier om een blok met historische bebouwing (behorend tot

cultureel erfgoed), daar staan en horen geen gebouwen met een groot glasoppervlak. Glas spiegelt bovendien wezenlijk anders dan doelbewust spiegelend roestvrijstaal. En opnieuw bagatelliseert verweerder, in navolging van Peutz [aanvullend advies], de reflectiehinder die optreedt en wordt geheel voorbij gegaan aan de werkelijke belangenafweging waarom bezwaarden hebben verzocht. Met welk doel moet het namenmonument voorzien zijn van een sterk spiegelende opbouw? Er is gezien de functie van het monument – herdenken, het tonen en aantrekbaar maken van de namen – geen noodzaak voor deze qua materiaal hinder opleverende verhoging. Waarom moet het belang van de aanvrager hier *coûte que coûte* prevaleren?

De belangenafweging

30. Dat brengt ons in deze eerste termijn tot de wezenlijke vraag: waar en hoe liggen eigenlijk de belangen? Het NAC stelt, mede bezien vanuit haar doelstellingen, een groot en zwaarwegend belang te hebben bij het realiseren van een namenmonument. Een belang groter dan welk belang dan ook, vindt het NAC zelf. Dat geldt wellicht voor het belang bij het realiseren van *een* namenmonument. Dat belang ‘groter dan welk belang dan ook’ betreft echter niet per se *dit* ontwerp op *deze* locatie. Op een andere geschikte locatie kan het NAC haar doelstelling, haar belang, eveneens realiseren. Omwonenden daarentegen kunnen hun belang, hun woongenot, niet verplaatsen; zij kunnen niet kiezen voor een andere oplossing. Kortom: de aard van de belangen die in deze procedure aan de orde zijn, is nogal verschillend.
31. Het is de taak en de verantwoordelijkheid van het bestuur om te zorgen voor een behoorlijke en zorgvuldige belangenafweging. Hoe ingrijpender de gevolgen van een project voor omwonenden, hoe zwaarder die verantwoordelijkheid. En hoe zwaarwegend het belang van het NAC bij de realisering van haar doel, een nationaal namenmonument, ook mag zijn, bij de besluitvorming kan en mag niet voorbij worden gegaan aan het feit dat *dit* monument op *deze* locatie leidt tot de permanente aanwezigheid van een zeer ontregelend monument in de directe woon- en leefomgeving van velen. Nu is het belang van de aanvrager boven ieder ander belang gesteld, ook toen de

aanvraag in strijd bleek met de stedenbouwkundige randvoorwaarden die juist in het algemeen belang waren vastgesteld. De bezwaren zijn dan ook in belangrijke mate gestoeld op het feit dat de omwonenden hun belangen op geen enkele wijze behartigd weten door het bestuur; niet bij de locatiekeuze, niet bij de vergunningverlening en vooralsnog ook niet in deze bezwaarprocedure.

32. In de laatste alinea van het verweerschrift [p. 17] impliceert verweerder dat primair rekening is gehouden met de wensen van de aanvrager. Derden, zo is de boodschap, kunnen altijd nog rechtsmiddelen aanwenden. Maar dat is een lege en loze belofte. Alle bedenkingen, wensen en belangen van omwonenden komen als het aan verweerder ligt nergens meer aan de orde, want worden volledig weggeschreven. Alsof ze er niet toe doen. Alsof het hier gaat om zomaar een bouwwerk van een particulier waar burens die altijd wat te klagen hebben tegen opkomen.

Verhouding particulier initiatief – publiek karakter nationaal monument

33. Dat brengt mij tot een laatste punt. Als rode draad loopt door dit dossier de vraag: hoe verhoudt het particulier initiatief van het NAC zich tot het publieke karakter van het beoogde nationale monument? Ook in het verweerschrift is de lijn weer: het is allemaal particulier en deze vergunningen zijn vergunningen zoals alle andere. Dat zijn het echter niet. Het nationale karakter, de locatie in de openbare ruimte, de financiering met overheidsmiddelen, de uiteindelijke overdracht aan de gemeente Amsterdam, het zijn allemaal aspecten die maken dat deze zaak onvergelykbaar is met elke andere particuliere vergunningaanvraag. En dan gaat het ook nog eens om een heel gevoelig onderwerp. Hieraan kan in deze procedure niet voorbij worden gegaan.
34. Over zoiets gewichtigs als een nationaal namenmonument kan niet worden besloten zonder betrokkenheid van veel Amsterdammers en andere stakeholders, en in ieder geval niet zonder betrokkenheid van omwonenden. En met betrokkenheid bedoelen wij niet het rituele dansje van een informatieavond, inspreken bij de raad en zienswijzen of bezwaren. Het gaat erom dat werkelijk wordt geluisterd, dat iets

wordt gedaan met de inbreng. Uiteraard is het een illusie dat het dan iedereen naar de zin kan worden gemaakt, maar mensen werkelijk betrekken bij het proces kan wel leiden tot een namenmonument dat breed kan worden gedragen. Dat is bij het nu vergunde ontwerp niet het geval.

Inleiding Hoorzitting

Woensdagmiddag 14 maart, de middag dat onze gronden voor het bezwaar werden ingeleverd, kwam ik voor een kleine vakantie aan in Parijs en ik besloot naar het Shoah Memorial te gaan. Ik was daar nog nooit geweest en het leek me wel een geschikte dag.

Het bleek een wonderlijke samenloop in de tijd. Op een van de muren van het monument zag ik tot mijn verbazing de namen van mijn vader, zijn broer, en hun ouders.

Het Shoah Memorial is een namenmonument en bevat de namen van 78.000 uit Frankrijk weggevoerde Joden. Mijn vader en zijn familie, joods, probeerden in 1942 naar Zwitserland te vluchten, ze werden in Frankrijk gepakt en overgebracht naar Drancy. Vandaaruit werden zij na enige weken op transport gesteld naar Auschwitz. Mijn vader is er, samen met zijn broer, in geslaagd op het dak van de rijdende trein te klimmen. Nog net in Frankrijk zijn zij van de trein gesprongen. Allebei hebben zij, met allerlei ingewikkelde avonturen, de oorlog overleefd. Mijn grootouders ontsnapten niet. Zij werden bij aankomst in Auschwitz vergast.

Ik ken die geschiedenis tot in detail. Maar het zien van hun namen daar, in Parijs, was, hoe kan het anders, vrij confronterend. Daar staan ze. Het is de geschiedenis van mijn familie. En zo is het ook mijn geschiedenis. Een merkwaardige middag. Heeft het mijn gedachten over dit hele dossier anders gemaakt? Nee.

Dat ik uit een Joodse familie kom met een verleden in de Tweede Wereldoorlog is hier, vandaag, wat je noemt geen juridisch argument. Sterker: het is helemaal geen argument. Ik heb mij altijd op het standpunt gesteld dat het feit dat ik hoor bij de Joodse geschiedenis, niet relevant is voor mijn opstelling in deze zaak. Het maakt mijn mening niet meer of minder zwaarwegend dan die van een ander.

Toch noem ik het. Immers: vaak wordt de suggestie gewekt dat meningen of argumentatie van mensen die GEEN directe band hebben met jodendom, die GEEN familie hebben met een holocaust-geschiedenis - MINDER zwaar zouden moeten wegen. Of dat mensen die niet gelukkig zijn met het monument, waarschijnlijk wel geen gevoel zullen hebben voor de geschiedenis van de Holocaust. En zelfs dat mensen met een Joodse achtergrond, als ze niet enthousiast zijn over dit project, niet loyaal zijn.

Ik vind dat alle drie onjuist. Het gaat hier uitdrukkelijk, dat is ook de wens van het Nederlands Auschwitz Comité, om een toekomstig *nationaal* monument ter herinnering aan de ingrijpendste periode in onze recente geschiedenis. Een monument voor iedereen. Iedereen die zich op een of andere manier betrokken voelt met dit onderwerp heeft in mijn ogen recht van spreken. Wat hij of zij er ook van vindt.

Wat zou dat voor monument kunnen zijn? Nog even terugkomend op dat Shoah Memorial in Parijs. Dat is ook een namenmonument. Vrij sec. Om hen die zijn weggevoerd te eren en te herinneren. Met een museum waar alles, terughoudend maar indrukwekkend, in een kader wordt gezet. Het heeft de kenmerken van een herinneringsplek.

Het Auschwitz Comité wil iets anders, namelijk een schokkend monument. In hun woorden: het monument moet een schreeuw zijn, het moet beklemmend zijn, en het moet bezoekers desoriënteren. Een statement.

Herdenken en schokken. Twee verschillende dingen. Kan dat tegelijk? Misschien. Maar moet dat? Waarom moet dat?

Het hoeft niet. Je kan ook een monument maken dat niet schokt. Dat niet zo enorm oogt. Zonder deze felle, confronterende, haast agressieve, uitstraling.

Volgens mij is de belangrijkste vraag: Wat wil je met dit monument precies bereiken? De herinnering aan oorlogen, ook aan deze oorlog, verandert met de tijd. Hoe krijgt en ook hoe houdt zo'n monument aansluiting bij de maatschappij?

Nu zijn er nog mensen die zelf de oorlog meemaakten, of kinderen van overlevenden. Maar hoe is dat over 20 jaar? Of over 100 jaar? **Hoe** willen we herdenken? Hoe zorgen we dat het verleden een plek krijgt in de maatschappij van nu en van straks, en hoe zorgen we dat een monument ook over vele jaren mensen nog in het hart kan raken, en ze iets wezenlijks kan meegeven?

Hoe kom je tot gedachten? Wat voor soort monumenten zijn mogelijk? Wat voor vormen zijn denkbaar? De vragen zijn complex. Er is geen "waarheid". Het is een denkproces. Het gaat niet alleen om het resultaat, het gaat er ook om dat er gemeenschappelijkheid ontstaat, dus ook draagvlak, omdat het plan vanuit een gezamenlijkheid vorm heeft gekregen.

Daarom is het ook zo onbegrijpelijk, een gemiste kans, dat dergelijke vragen bij de totstandkoming van dit plan **in het geheel niet** in een openbare discussie aan de orde zijn geweest.

Misschien vinden sommigen dat deze gedachten van mij vandaag, juridisch gezien, geen betekenis hebben. Toch zijn ze vandaag relevant, juist omdat het gaat om een ongelofelijk belangrijk monument, en omdat blijkt dat heel veel mensen niet gelukkig zijn met wat er nu bedacht is.

Het zal u – wellicht, maar misschien ook niet – verbazen, maar ik heb respect en bewondering voor de heer Grishaver, voor zijn initiatief, en zijn volharding. Maar ben het niet eens met de manier waarop hij dit project tot stand wil brengen. In een interview in de Telegraaf in 2016 zei hij dat het een misrekening is gebleken dat ze er aanvankelijk van uitgingen dat iedere Joodse familie wel een aantal namen zou willen adopteren. Dat viel tegen, men bleek daar nogal wat verschillende meningen over te hebben. Grishaver zegt daarna, en ik citeer: "maar het is een gezamenlijk monument, dat is wat ik steeds probeer uit te leggen".

Dat is een belangrijke zin, omdat het toont dat hij – oprecht - denkt dat hij **alleen** iets zou kunnen maken dat van iederéén moet zijn. Maar gezamenlijkheid ervaar je niet doordat het wordt uitgelegd, maar voel je pas als het werkelijk een kenmerk is van het hele project. En dit project kent in zijn totstandkoming geen gezamenlijkheid.

Een groep bewoners van de Nieuwe Keizersgracht heeft een aantal jaren geleden het bijzondere initiatief genomen voor het schaduwkade-monument aan de overkant van de gracht. Zeer betrokken, zeer gefocust. Onlangs vertelde iemand mij dat een van de initiatiefnemers van het eerste uur, met joodse achtergrond, op zeker moment tijdens dat proces voelde hoe zeer en hoe heftig dat monument zou ingrijpen in het persoonlijk leven van vandaag. Zozeer dat de betrokkenen van mening veranderden. Zij wilden geen steen meer aan de gracht die verwees naar het feit dat de bewoners van hun huis destijds waren weggevoerd. Zij wilden geen steen die hen tot in de verre toekomst dagelijks zou confronteren met dat verleden. Eigenlijk wilden ze het hele monument niet meer. Het was een lastige situatie, met ingewikkelde emotionele gesprekken, maar uiteindelijk heeft men een oplossing gevonden waarmee ook zij konden leven. En zo kon dit mooie monument er gelukkig toch komen.

Ook dit verhaal is, als illustratie, in mijn ogen relevant. Ten eerste omdat het raakt aan de vraag: wat betekent het voor mensen, omwonenden, Amsterdammers, als je zo'n monument als dit opricht in het centrum van de stad? Eigenlijk bij zeer velen voor de deur. In het bijzonder als dat monument beklemmend moet zijn, en desoriënterend moet werken.

Ten tweede, belangrijker nog: het laat zien dat ook betrokken mensen, om persoonlijke redenen, oprecht, heel verschillend kunnen denken over zo'n project. Het misschien wel negatief ervaren. Er anders over denken dan het Auschwitz Comité.

Als mensen zeggen niet gelukkig te zijn met een plan, dan zijn zij niet ineens "een vijand". Het gaat niet aan om mensen die bezwaar willen maken, die het niet eens zijn, als lelijkerds weg te zetten..

De gemeente heeft zich door de bank genomen afwerend opgesteld jegens ieder de zijn zorgen wilde uiten. Brieven naar raadsleden of naar bestuurders van stadsdeel Centrum werden al te vaak niet beantwoord. Insprekers werden door het bestuur van de Bestuurscommissie Centrum negatief bejegend: "Ik doe mijn oren dicht voor uw inspreken" "U moet zich realiseren dat u met 5-0 achter staat." En de voorzitter van het Auschwitz Comité zegt het op zijn manier in de lezing van de Auschwitz herdenking afgelopen januari: "Wie zal er nou bezwaar willen maken tegen dit plan?" vraagt hij. Althans, het klinkt als een vraag, maar is een statement. Het toont dat het Comité geen kritiek wil horen en juist *niet* nieuwsgierig is naar gedachten die anders zijn dan wat zij zelf bedacht hebben.

Mijn stelling is: Het *is niet verwerpelijk* dat mensen zo heel verschillend in dit onderwerp kunnen staan. Sterker: het zou inspiratie kunnen brengen, en misschien ook verbinding, juist als het gaat om mensen die in de kern verwant zijn, die een cultuur en een geschiedenis delen, die leven vanuit een kader van een sterke historische verbondenheid. En die allemaal te maken hebben met deze geschiedenis en met herdenken.

We zitten hier in de bezwaarfase met betrekking tot een ingewikkeld dossier. Een particulier initiatief voor een feitelijk publiek project, een nationaal monument in de publieke ruimte, gebouwd met voor het grootste deel publiek geld en nu al bijna publiek eigendom, en tot in een verre toekomst met publiek geld onderhouden. Alles exclusief naar het inzicht en naar de wensen van het Nederlands Auschwitz Comité, zonder zelfs maar een begin van een open discussie.

In het bezwaarschrift hebben wij al gezegd: gemeentebestuur, jullie zijn ook ONS gemeentebestuur. Ik wil daaraan toevoegen, namens heel veel mensen: een nationaal holocaust monument is ook ONS holocaust monument.

Als het monument gewoon zo doorgaat, dit ontwerp op die plek, dan komt het vrezend wij, niet meer goed. Geen betrokkenheid, geen draagvlak. Geen inbedding.

Het monument verdient beter. De geschiedenis verdient beter.

Dank u wel.

15 mei 2018

Petra Catz / namens de Plantage Weesperbuurtvereniging

INLEIDING HOORZITTING NAMENMONUMENT BEZWAARCOMMISSIE 15 MEI 2018

Weet u wat fijnstof is? Moet u bij windstil mistig weer eens door de Weesperstraat lopen. Een benauwd gevoel? Nog niet? Dan komt dat later waarschijnlijk wel. Ik kan u er – als COPD-patiënt – veel over vertellen. En het is goed om op weg naar Albert Heijn in het Weesperplantsoen (zo noemen wij de groenstrook aan de Weesperstraat) even bij te komen. Er kunnen in deze stad en langs deze straat, een van de meest vervuilde straten van Amsterdam, niet genoeg bomen worden geplant. Terecht is in de haalbaarheidsstudie voor het namenmonument de voorwaarde gesteld dat bomen moeten blijven. Maar de gemeente laat ons publiek eigendom, want dat zijn bomen, verdwijnen voor particulier initiatief. Als compensatie groen plaatsen in de Weesper- en Valkenburgerstraat? Een sigaar uit eigen doos, want dit moet sowieso gebeuren en is al lang geleden besloten. De fijnstofnormen in Amsterdam overschrijden namelijk in hoge mate de wettelijk toegestane norm. Zie de NRC van zaterdag 5 mei.

Een voorbijganger geniet op een mooie zonnige voorjaarsdag van het groen, van de bloesem en van het zicht op de Hoftuin met de historische gebouwen eromheen. Weet u dat dit “ensemble” behoort tot het Unesco-werelderfgoed? Een mooi voorbeeld van de planmatige uitleg van de 17e eeuw. Vindt u ergens anders op deze “knowledge mile” zo’n heerlijk stukje stedenbouwkundige historie en rust? Terecht stelt de haalbaarheidsstudie de voorwaarde dat het zicht op de Hoftuin vanaf de Weesperstraat moet worden gehandhaafd. Maar het particulier initiatief laat dit vrije zicht op publiek werelderfgoed vrijwel geheel verdwijnen. En de gemeente wil dat toestaan!

Waarom? Wel, omdat de particuliere initiatiefnemer op deze publieke plek een enorm namenmonument wil plaatsen. Niet omdat de gemeente het initiatief neemt, of de nationale regering dat nastreeft. Dan zou de voorbereiding een heel andere zijn geweest. Dan zou in breed overleg met inspraak van burgers en kunstenaars een plek en een passend ontwerp zijn gekozen. En, hoewel je het nooit iedereen naar de zin kunt maken, het zou maatschappelijk breed worden gedragen. Dit is allemaal niet gebeurd. Zelfs de maquette - die er is - heeft het publiek nooit mogen zien. Het particulier initiatief heeft de gemeente geringelood en presenteert een ontwerp voor het Holocaust Namenmonument, dat in de achterkamer van een Amerikaanse ontwerper tot stand is gekomen. En dat vrijwel geheel wordt gefinancierd en straks – als het aan Amsterdam “cadeau” is gedaan - wordt onderhouden en beheerd met publiek geld.

Het NAC heeft, zonder enige maatschappelijke discussie, de ontwerper gekozen en hem een aantal eisen meegegeven. Wie heeft die eisen bedacht? Worden deze eisen maatschappelijk gedragen? Nee, want, met uitzondering van enkele gemeentelijke ambtenaren, kende niemand deze eisen. De raadsleden niet, het publiek niet. Aan die eisen is vervolgens goed voldaan: het moet schreeuwend, prestigieus, confronterend, beklemmend, tot struikelen leidend worden en ook moet men gedesoriënteerd raken. Bovendien mag het niet worden weggestopt; het moet dus juist niet opgaan in de omgeving. Ook dat is gelukt: vrijwel alle bomen weg, iedere centimeter benut voor 400 meter stenen en roestvrijstaal en vanuit de Weesperstraat nog slechts een klein tunnelzicht op de Hoftuin. Met spiegelende letters, tot 7 meter hoog reikend in de lucht maar die op straat niet zijn te lezen of te herkennen. Wel door

de bewoners van de studentenflat er tegenover, maar die hebben liever het zicht op groen, bomen, bloesem, de Hoftuin en de mooie gebouwen.

Voor wie moet dit monument eigenlijk schreeuwend, confronterend, beklemmend zijn? Wie moet zich beklemd voelen, erover struikelen of gedesoriënteerd zijn? Oproepen tot herdenking en overdenking zou juist in rust, stilte en intimiteit plaats moeten kunnen vinden. Ga maar naar het Spiegelmonument in het Wertheimpark of naar de Hollandse Schouwburg. Dit namenmonument heeft de bedoeling om schuldgevoelens op te roepen bij hen die toen niet ingrepen, zal schaamte moeten veroorzaken bij Nederlanders die niet van Joodse afkomst zijn, of van wie geen familie is afgevoerd. Bij een generatie, die langzamerhand is uitgestorven. Maar hoe dan bij toekomstige generaties? Terwijl dit monument hier nog tot in lengte van jaren zal staan. Wie spreekt die angst, schaamte en schuld dan nog aan?

Dit monument benadrukt het verschil tussen Joodse, Sinti en Roma Nederlanders enerzijds en de overige Nederlanders anderzijds. Dit raakt mij persoonlijk zeer. Bijna zestig jaar geleden had ik over nazi's, oorlog en Holocaust heel intensieve discussies met een jonge Duitse vrouw uit Neurenberg, een meisje van Joodse afkomst. Hoewel er in Duitsland nog nauwelijks over werd gesproken, had zij al veel gelezen en stelde ze vragen waarvan ik er toen maar een paar kon beantwoorden. Het belangrijkste was wel dat ze niet inzag dat er een verschil moest zijn tussen mensen van Joodse en van niet-Joodse afkomst. Toen ik, amper 17 jaar, het ouderlijk huis verliet en in Amsterdam ging wonen heb ik over deze onderwerpen veel begrepen van een Nederlands echtpaar van Joodse afkomst, met de ingebrande "identificatie" van Auschwitz op hun linker onderarm. Ondanks deze erfenis van het verleden wilden zij niet in angst terugzien, maar jonge mensen leren beleven dat het anders kan, dat het anders moet. Ook van hen heb ik veel geleerd, vooral ook weer dat er geen verschil is tussen mensen op grond van religie, kleur, afkomst of wat dan ook. De discussies met deze "overlevers" en met die jonge Duitse vrouw, die vier jaar geleden als mijn vrouw is overleden, zijn onuitwisbaar in de hersenen gegrift.

Dit schreeuwende monument van ongelijkheid is een klap in ons gezicht! Het benadrukt het verschil tussen Joodse, Sinti, Roma en andere Nederlanders op raciale gronden, een verschil dat niet mag bestaan. Het heeft me in de tijd terug geslingerd, naar een wij-zij spanning, terwijl het Holocaust Namenmonument juist toekomstgericht moet zijn. Wil dit monument tot in lengte van jaren niet een schreeuwende, desoriënterende en vrees opwekkende herdenkingsplaats zijn, maar een plek om tot bezinning te komen, dan moet het, bijna intiem, uitnodigend zijn. Dat is de hand reiken, open staan voor nieuwe en andere feiten, meningen bijstellen. Luisteren, vragen stellen en weer doorgeven naar generaties na ons. Dat bereik je niet met een schreeuw om angst, schaamte en schuld op te roepen.

Kortom, als het streven naar een namenmonument als een "nationale" herdenkingsplek niet als een particuliere opdracht was gezien, maar als een zaak van publiek belang, waarover een zorgvuldig en publiek debat zou zijn gehouden, dan waren wij hier vandaag niet geweest. Dit is volstrekt overbodig, maar jammer genoeg wel noodzakelijk.

Amsterdam, 14 mei 2018

Peter J. van Donselaar, Voorzitter Stichting De Groene Plantage

Gemeente Amsterdam

Bezoekadres
Weesperstraat 430
1018 DN Amsterdam

Postbus 1269
1000 BG Amsterdam
Telefoon 020 254 4800
amsterdam.nl/pmb

Retouradres: Postbus 1269, 1000 BG Amsterdam

Mevrouw P Catz
Plantage Middenlaan 9
1018 DA Amsterdam

VERZONDEN 15 FEB 2018

Datum
Oms kenmerk B518-2743-uit-18-01
Uw kenmerk brief 18-12-2017
Behandeld door R. Vooren,
Kopie aan B. Oranje
Bijlage(n)
Onderwerp Holocaust Namenmonument

Zeer geachte mevrouw Catz,

Op 18 december 2017 zond u mij een brief waarin u, mede namens een aantal organisaties, stichtingen en individuen in de Plantage- en Weesperbuurt, mijn aandacht vraagt voor het Namenmonument. In uw brief geeft u aan dat u inhoudelijke zorgen en opvattingen heeft met betrekking tot de gevolgde procedure. Op grond hiervan verzoekt u het besluit op de vergunningaanvragen op te schorten ten behoeve van een nadere gedachtenvorming en discussie.

Inhoudelijk

Op 27 december j.l. zijn de omgevingsvergunningen voor het Namenmonument en de bomenkap verleend. In het kader hiervan heeft de wettelijk vereiste toetsing plaatsgevonden met als resultaat dat de vergunningen, zij het onder voorwaarden, konden worden verstrekt. Zoals aan u bekend is de bezwaartermijn verlopen op 7 februari jl.

Onderdeel van de toetsing is onder andere de beoordeling van ruimtelijk-stedenbouwkundige aspecten en welstand. De stedelijke Commissie Ruimtelijke Kwaliteit heeft in meerdere zittingen de integrale kwaliteit van monument en omgeving beoordeeld. De beoordeling heeft geleid tot een positief advies mits aan een aantal voorwaarden wordt voldaan.

U refereert in uw brief aan de Haalbaarheidsstudie waarin randvoorwaarden zijn opgenomen. Volgens u voldoet het definitieve ontwerp van het monument op belangrijke punten niet aan deze randvoorwaarden.

De gemeente heeft de procedures zorgvuldig doorlopen en ook de randvoorwaarden van de Haalbaarheidsstudie zijn meegenomen. De architect is op één punt afgeweken van de

randvoorwaarden. Er kunnen minder bomen gehandhaafd worden dan in de randvoorwaarden genoemd. Dat is op zichzelf spijtig, maar zal binnen én buiten het monument worden gecompenseerd met de plaatsing van nieuwe bomen.

U geeft verder aan dat veel mensen zich zorgen maken over dit plan op deze plek, in het bijzonder vanwege de aantasting van de omgeving (beschermd stadsgezicht en UNESCO kernzone), de kap van bomen en de impact van het monument op de sociale omgeving. Deze aspecten zijn betrokken in de toets van de aangevraagde omgevingsvergunningen en hebben niet tot een weigeringsgrond voor de afgifte van de vergunningen geleid.

Met betrekking tot de zorg over de financiële consequenties voor de stad kan ik u medelen dat dit aspect, als onderdeel van een overeenkomst tussen de gemeente en de initiatiefnemer, ter instemming aan het college van burgemeester en wethouders zal worden voorgelegd. Het college zal als eigenaar van de grond toestemming moeten geven voor de realisatie van het monument. Tot dat moment kan niet met de bouw van het monument worden gestart.

Procedureel

Terecht merkt u op dat dat het een bijzonder en in zekere zin ingewikkeld dossier is met als belangrijke factor dat het hier een particulier initiatief betreft. De gemeente heeft dit initiatief omarmd. Op een informatiebijeenkomst op 31 mei 2016 is uitleg gegeven over het college standpunt dat de Weesperstraat als voorkeurslocatie aan de gemeenteraad zou worden voorgelegd. In de openbare raadscommissie Algemene Zaken van 9 juni 2016 is vervolgens door diverse mensen ingesproken. Uiteindelijk heeft de gemeenteraad op 22 juni 2016 unaniem gekozen voor de locatie aan de Weesperstraat.

Hoe verder

Voor opschorting van het proces is geen aanleiding. De door de gemeente genomen besluiten zijn tot stand gekomen op basis van een zorgvuldig proces waarbij alle betrokken belangen zijn meegenomen.

Voor de volledigheid merk ik op dat de verstrekte vergunningen open staan voor bezwaar en beroep.

Met de meeste hooggachting,

J.J. van Aartsen
waarnemend burgemeester

Annotatie ten behoeve van het overleg tussen de burgemeester en stadsdeelvoorzitter B. Oranje d.d. 22-12-2017 mbt het "Namenmonument"

Proces en gevraagde omgevingsvergunning

- In 2007 heeft het Nederlands Auschwitz (NAC) het initiatief gelanceerd in Amsterdam een nationaal monument te realiseren voor alle Nederlandse slachtoffers van de holocaust.
- Op 18 maart 2014 besloot het college dit monument in het Wertheimpark te vestigen en werd stadsdeel Centrum gevraagd een inspraakprocedure te volgen
- Er bleek dusdanig veel weerstand dat het AB van het stadsdeel op 17 juni 2014 besloot tot aanhouding van de procedure en de BM aan omwonenden de toezegging deed onderzoek te doen naar alternatieve locaties
- Het AB van het stadsdeel legt de procedure terug bij het college
- In opdracht van de gemeente zijn vervolgens 16 locaties (waaronder ook het Wertheimpark) door Royal Haskoning DHV onderzocht en vergeleken. Daaruit kwam de Weesperstraat als meest geschikte locatie naar voren
- Daarop is de Weesperstraat onderworpen aan een Haalbaarheidsonderzoek, uitgevoerd door Ruimte & Duurzaamheid
- Op 10 mei 2016 nam B&W een besluit over de locatie Weesperstraat
- Tussen het besluit van het college en de raad is een informatiebijeenkomst georganiseerd en is de mogelijkheid geboden in te spreken in de commissie AZ
- Op 22 juni 2016 heeft de gemeenteraad unaniem besloten de locatie aan de Weesperstraat aan te wijzen voor de realisatie van het Namenmonument
- Het stadsdeel Centrum heeft de (gedelegeerde) bevoegdheid om de Omgevingsvergunning voor de bouw van het monument af te geven. Deze omgevingsvergunning is in september 2017 door het NAC aangevraagd. Op 28-12-2017 verloopt de beslistermijn. Er zijn geen redenen de gevraagde vergunning te weigeren
- Er is een adviescommissie ruimtelijke kwaliteit die positief over het ontwerp en de locatie voor het monument heeft geadviseerd
- Het feit dat het NAC een omgevingsvergunning heeft maakt niet dat het NAC kan beginnen met bouwen. De grond waar de vergunning op ziet is van de gemeente. Dat betekent dat de gemeente, als grondeigenaar, toestemming moet geven voor het gebruik van de grond. De voorwaarden waaronder de gemeente bereid is de toestemming aan het NAC te verlenen worden op dit moment uitgewerkt in een overeenkomst met het NAC. Pas als het College akkoord is met de overeenkomst, de overeenkomst door beide partijen getekend is én aan de in de overeenkomst gestelde voorwaarden is voldaan, kan het NAC beginnen met de realisatie van het monument.

Raadsadressen

- Er zijn raadsadressen ingediend voor de raadsvergadering van 20/21 december 2017. De raad handelt deze adressen af. De beantwoording is niet in handen gesteld van het college.

Financiering

- De financiering voor de bouw van het monument is nog niet rond. Het NAC doet wellicht een beroep op de gelden die de raad aan de Joodse gemeenschap ter beschikking heeft gesteld ihkv de "Joodse erfpachtgelden"
Voor de verdeling van dit budget is de commissie Numan ingesteld

-
-

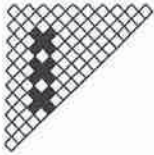

- Op 27 maart 2014 is aan alle gemeenten een verzoek gedaan om financiële steun voor de bouw van het monument
- De voorzitter van het NAC heeft aan waarnemend BM gevraagd met een voorstel te komen aan de raad over de bijdrage van de gemeente Amsterdam aan de financiering van het Monument
- Op dit moment is onduidelijk wat het namenmonument precies gaat kosten. De raming van de stichtingskosten bedraagt ca. 7 miljoen
- Het is de bedoeling dat het NAC het monument voor eigen rekening en risico tot stand brengt en het daarna in eigendom van de gemeente wordt beheerd en onderhouden
- In de voordracht waarmee de Overeenkomst aan het college wordt aangeboden zullen ook de structurele lasten voor de gemeente (tbv het beheer en onderhoud) in beeld worden gebracht. Ondertekening van de Overeenkomst impliceert acceptatie van de lasten
- Er is (nog) geen dekking voor financiering aan de NAC en evenmin voor de financiering voor het onderhoud en de beveiliging

Beheer monument door gemeente

- Door de Driehoek is het monument als een hoog risico object beoordeeld en heeft een veiligheidsregime / niveau gelijk aan de Joodse instellingen in de buurt
- Een beveiligingsplan met camera's en anti-inrij constructies is in de maak

raadsbesluit

Masterplan Wibautas.

Amsterdam, 31 januari 2002

De Gemeenteraad van Amsterdam,

Gezien de voordracht van Burgemeester en Wethouders van 31 januari 2002 (Gemeentebblad afd. 1, nr. 110, blz. 1179);
Mede gezien het amendement van het raadslid Bijlsma inzake het Masterplan Wibautas (Gemeentebblad afd. 1, nr. 222),

Besluit:

- I in te stemmen met de uitwerking in het voorliggende Masterplan Wibautas van de doelstelling tot kwaliteitsverbetering van de Wibautas, zoals geformuleerd in de Opdrachtformulering Masterplan Wibautas, vastgesteld bij zijn besluit van 29 november 2000, nr. 840, en bij besluit van de stadsdeelraad Oost/Watergraafsmeer van november 2000, in:
  - a een Basisontwerp Reconstructie Wibautas (fase-4-product reconstructie);
  - b een Envelop voor Vernieuwingsprojecten met de status van een gemeenschappelijk toetsingskader vergelijkbaar met een beeldkwaliteitsplan;
  - c een programma voor kortetermijnmaatregelen;
- II kennis te nemen van de in de Opdrachtformulering Masterplan Wibautas gevraagde nadere Toets op verkeersveiligheid en doorstroming (DHV, mei 2001; bijlage 4 van het Masterplan) en de verslagen van de behandeling van het Basisontwerp Reconstructie in de Centrale Verkeerscommissie (bijlage 5 van het Masterplan);
- III in te stemmen met het Basisontwerp Reconstructie Wibautas als kader voor de op te stellen deelontwerpen voor de reconstructie van het maaiveld (fase-5-producten), onder voorbehoud van mogelijke wijzigingen naar aanleiding van de in 2002 vast te stellen programma's van eisen voor de renovatie van de metrostations (GVB-Metromorfose).

Het basisontwerp bevat:

  - a vier basisprofielen (conform de profielvoorstellen in de opdrachtformulering) voor respectievelijk de Valkenburgerstraat-Foeliestraat, Weesperstraat, Wibautstraat-noord, Wibautstraat-zuid;
  - b basisprincipes voor de vormgeving van de knooppunten Prins Hendrikkade-IJtunnelentree, Mr. Visserplein, Weesperplein-Rhijnspoorplein en het spoorviaduct (naar aanleiding van het in de opdrachtformulering gevraagde nader onderzoek).

Voor het knooppunt Prins Hendrikkade-IJtunnelentree en het knooppunt Prins Bernhardplein moet het basisontwerp worden gezien als een – vanuit de inrichting van de Wibautas – wenselijke inrichting. Besluitvorming over de inrichting van beide knopen vindt plaats in het kader van de herinrichting van de Zuidelijke IJ-oever, respectievelijk in het kader van de vaststelling van het Stedenbouwkundig Programma van Eisen Amstelstation;
  - c randvoorwaarden voor de op te stellen deelontwerpen wat betreft beplanting, materiaalgebruik, straatmeubilair en principedetails;
  - d randvoorwaarden voor de op te stellen deelontwerpen wat betreft inpassing van ondergrondse infrastructuur;
- IV in te stemmen met de Envelop voor Vernieuwingsprojecten (conform de voorstellen in de Opdrachtformulering).

De Envelop bevat:

  - a randvoorwaarden ten aanzien van rooilijnen, bouwhoogten, plintheogte en vervangend maaiveldparkeren voor vernieuwingsprojecten rond de vier onderdelen Valkenburg-Rapenburg, Weesperstraat, Wibautstraat-noord en Wibautstraat-zuid;
  - b randvoorwaarden ten aanzien van bestemmingen in de plint van aanliggende gebouwen;

- V in te stemmen met de uitvoering in 2002 van het programma voor kortetermijnmaatregelen, te weten:
- in de binnenstad:
- a realisering van inritconstructies bij zijstraten;
  - b verkeerskundige aanpassingen bij kruisingen (Valkenburg-Anne Frankstraat, Mr. Visserplein en Nieuwe Kerkstraat);
  - c aanpassing van de tijdelijke situatie op het Jonas Daniël Meijerplein;
  - d 'brommers op de rijbaan', zo nodig gecombineerd met een hoge prioriteit (bij het Openbaar Ministerie en de regiopolitie) voor plaatsing van snelheidscamera's;
- in het stadsdeel Oost-Watergraafsmeer:
- e aanpassing van de verkeerslichtenregeling;
  - f aanpassing van twee kruisingen ten behoeve van langzaam verkeer;
  - g aanpassing van de verlichting van de tunnel onder het spoorviaduct;
  - h 'brommers op de rijbaan', zo nodig gecombineerd met een hoge prioriteit (bij het Openbaar Ministerie en de regiopolitie) voor plaatsing van snelheidscamera's;
  - i aanbrengen van proefvakken voor maaiveldinrichting en beplanting;
- VI in te stemmen met besluitvorming over uitvoering en fasering van de integrale reconstructie van de Wibautas, gekoppeld aan de vaststelling van het Meerjarenprogramma Hoofdnet Auto 2003-2006, in samenhang met uitvoering van andere infrastructuurprojecten, zoals rond het Stationseiland en de stations van de Noord-Zuidlijn in de binnenstad;
- VII kennis te nemen van het door het College van Burgemeester en Wethouders genomen besluit dat bij uitvoering het belang van de doorstroming prevaleert boven het esthetisch uitgangspunt van rechte lijnen.
- Kennis te nemen van het amendement van het raadslid Bijlsma:
- VIII de getekende rooilijnen op blz. 54 aan te passen door de contouren van de Nieuwe Kerkstraat te volgen en bij nieuwbouw ter plaatse het zicht op de straat te herstellen;
- IX het College van Burgemeester en Wethouders te verzoeken om de mogelijkheid te onderzoeken om de eenrichtingfietspaden geen 2 maar 3 meter breed te maken.

*Aldus besloten door de Gemeenteraad voornoemd
in zijn vergadering op 13 februari 2002.*

De Burgemeester

De Secretaris

access for all

masterplan wibautas

december 2001

* selectie *

Inhoudsopgave

Voorwoord	
Inleiding	1
1. Masterplan Wibautas – opgave, werkwijze en status	
1.1 Experimenteren met een open planproces	3
1.2 Opdrachtformulering Masterplan	3
1.3 Basisontwerp Reconstructie en Envelop Vernieuwingsprojecten	5
1.4 Status van het Masterplan Wibautas	9
2. Access for all – hoofdlijnen van de aanpak	
2.1 Karakter en kwaliteit van het leefmilieu rond de Wibautas	11
2.2 Uitwisselingsmilieu	13
Toegankelijke en veilige openbare ruimte	
Functiemenging, intensivering en identiteit van onderdelen	
3. Basisontwerp voor de Reconstructie	
3.1 Introductie	15
3.2 Vier basisprofielen	17
Valkenburgerstraat - Foeliestraat	
Weesperstraat	
Wibautstraat-Noord	
Wibautstraat-Zuid	
3.3 Vijf knopen en aansluitingen	21
Prins Hendrikkade - IJtunnelentree	
Mr. Visserplein	
Weesperplein-Rhijnspoorplein	
Spoorviaduct	
Prins Bernhardplein	
3.4 Bepanting, materiaalgebruik, straatmeubilair en principedetails	31
3.5 Samenhang met ondergrondse infrastructuur – K&L, metro-oostlijn	35
3.6 Balans tussen verkeersveiligheid, doorstroming en ruimtelijke kwaliteit	41
4. Envelop voor vernieuwingsprojecten	
4.1 Wibautas als geheel – boulevards en knooppunten	45
4.2 Envelop - rooilijnen, bouwhoogten, plint en parkeren	53
Valkenburg-Rapenburg – passage naar de IJ-oever	
Weesperstraat – grachten en binnengebieden.	
Wibautstraat-Noord – continue gridstad	
Wibautstraat-Zuid - torencluster	
4.3 Programma plint	61
5. Uitvoeringsperspectief	
5.1 Korte termijnmaatregelen	63
5.2 Integrale reconstructie	65
bijlagen	
1. Beslispunten Opdrachtformulering Masterplan Wibautas	70
2. Lopende vernieuwingsprojecten	75
3. Stedelijke Randvoorwaarden Reconstructie Hoofdnet (dIVV, oktober 2001)	78
4. Toets verkeersveiligheid en doorstroming (DHV, mei 2001)	81
5. Toets CVC (mei en oktober 2001)	87
6. Overzicht resultaten technisch onderzoek tbv. het Basisontwerp	92
7. Stedelijke Uitvoeringsrandvoorwaarden (Bureau Stadsregie, februari 2001)	93
8. Reactie op AFK-studieopdrachten (Projectgroep, augustus 2000)	95
9. Reactie van de heer P. Kranenberg september 2000	99

Envelop voor vernieuwingsprojecten

Parallel aan de voorbereiding van de reconstructie worden door de Dienst Binnenstad en het stadsdeel Oost-Watergraafsmeer een groot aantal herontwikkelingsprojecten voorbereid rond de Wibautas. Deels gaat het hierbij om al langer lopende projecten, zoals de herontwikkeling van het Amstelstation en omgeving, deels gaat het om nieuwe projecten, die in het kielzog van het Masterplan Wibautas zijn ontstaan, zoals de herontwikkeling van de Brandweerkazerne aan de Valkenburgerstraat en de zg. Foelieblokken, het onderzoek naar de mogelijkheden van vestiging van het Filmmuseum op het Mr. Visserplein en de herontwikkeling van Wibauthuis, Kohnstammhuis en Rhijnspoorplein.

In het verlengde van de Opdrachtformulering heeft de Stuurgroep Wibautas besloten een beperkt aantal, maar strikte randvoorwaarden in het Masterplan op te nemen, die er voor moeten zorgen dat de samenhang van projecten gegarandeerd is. Het gaat hierbij onder andere om randvoorwaarden ten aanzien van bouwhoogten, rooilijnen en gebruik van de begane grondverdieping - de 'plint'. We noemen deze set randvoorwaarden een 'envelop'. De envelop is in het voorjaar van 2001 opgesteld in overleg met de betrokken managers en stedenbouwkundigen van de projecten.

1.4 Status van het Masterplan Wibautas

Het Masterplan Wibautas heeft geen formele planologisch-juridische status zoals een bestemmingsplan. Het is een beleidsdocument, dat na vaststelling door gemeenteraad en stadsdeelraad gezien kan worden als een set afspraken tussen betrokken besturen.

Onderdelen van het Masterplan hebben binnen de planvormings- en beleidsontwikkelings-systematiek in Amsterdam de volgende status.

De Stedelijke Randvoorwaarden voor de Reconstructie (bijlage 3) vormen het toetsingskader van de Centrale Stad voor de beoordeling van de definitieve reconstructieplannen van de stadsdelen (voorzover het het Hoofdnet Auto, Rail en Fiets betreft). Het Basisontwerp voor de Reconstructie (hoofdstuk 3) heeft het detailleringsniveau van een zg. fase-4-product en kan die formele status ook krijgen na opname in het Meerjarenprogramma Reconstructie Hoofdnet Auto 2003-2006.

De Envelop voor vernieuwingsprojecten (hoofdstuk 4) vormt een richtinggevend kader voor vernieuwingsprojecten rond de Wibautas in de stadsdelen. De Envelop moet de ruimtelijke samenhang garanderen en is in die zin vergelijkbaar met een Beeldkwaliteitsplan.

In een aantal gevallen is sprake van strijdigheid met vigerende bestemmingsplannen. Dat geldt zowel voor de inrichting van de openbare ruimte als voor bebouwing. Wat betreft bepalingen ten aanzien van vorm en bestemming van bebouwing zullen op basis van concrete beleidsvoornemens van de stadsdelen bestemmingsplanherzieningen in procedure gebracht worden.

De Stuurgroep stelt voor een uitzondering te maken wat betreft twee aspecten. Het Masterplan kan de 'titel' vormen om vooruitlopend op bestemmingsplanherzieningen op basis van art. 19 WRO ontheffing/vrijstelling te kunnen verlenen voor herinrichting van de openbare ruimte conform het Basisontwerp en voor de realisering van bestemmingen in bestaande bebouwing, die passen in het gewenste functioneren van de Wibautas.

1. Foelieblokken
2. Westzijde Valkenburgerstraat
3. Mr. Visserplein
4. Amstelhof
5. Weesperkop
6. Lepelkruisstraat
7. Tulp
8. UvA-dek
9. Wibauthuis-Kohnstammhuis
10. Swammerdambuurt
11. Parooldriehoek
12. Luycksterrein
13. Amstelstation en omgeving

hoofdstuk 4

Envelop voor vernieuwingsprojecten

4.1 Wibautas als geheel

Rond de Wibautas wordt op dit moment maar op een paar plaatsen gebouwd: aan het begin wordt een klein nieuwbouwproject gerealiseerd aan de Prins Hendrikkade en helemaal aan het eind staan het Amstelstation en de Mondriaan- en Breitnertoren in de steigers. Door de Dienst Binnenstad en door het stadsdeel Oost-Watergraafsmeer wordt echter gewerkt aan een groot aantal vernieuwingsprojecten. Deze zullen de komende jaren tot een forse bouwactiviteit leiden. Het Masterplan geeft door middel van een bebouwingsenvelop het kader aan voor deze en voor nog op te starten projecten. De aanduidingen voor maximale bouwhoogten en rooilijnen en voor maat en gebruik van de plint garanderen de ruimtelijke samenhang rond de Wibautas.

Stadsboulevards en knooppunten

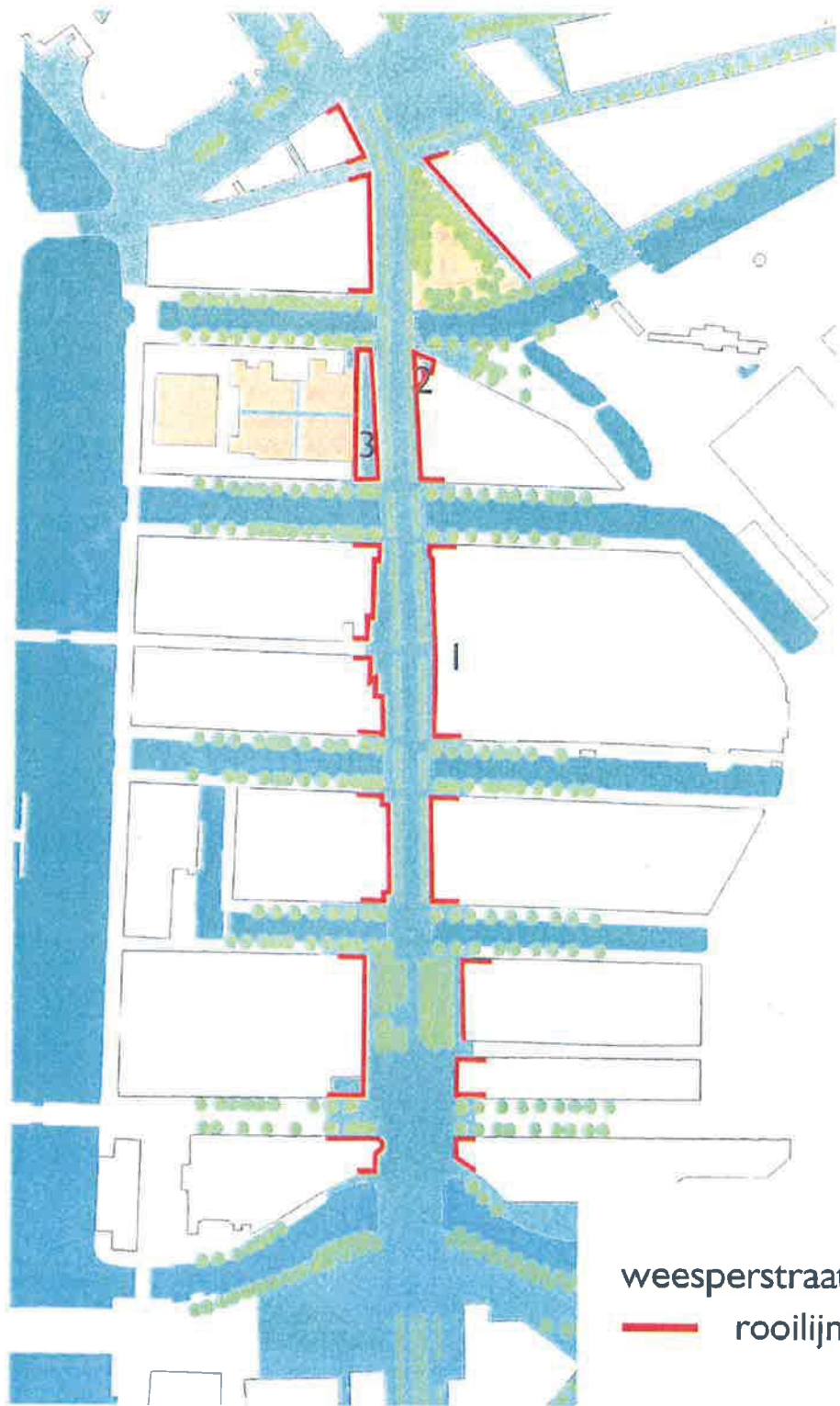
Centraal in de Opdrachtformulering voor het Masterplan staat dat de Wibautas ruimtelijk ontwikkeld wordt tot een reeks stadsboulevards, die worden geschakeld door pleinen en markante gebouwencomplexen op de knooppunten. Overbouwing van de straten wordt uitgesloten, zodat een open vizier ontstaat vanaf het Mr.Visserplein in de richting van de torens rond het Amstelstation.

Het beeld van continue stadsboulevards kan versterkt worden door op onbenutte plekken rond de as bebouwing toe te voegen of door bij sloop-nieuwbouw meer rekening te houden met de context. De strakke inrichting van het maaiveld en de beplanting vormen de drager van het ruimtelijk beeld. Daarom wordt – met uitzondering van de aansluiting op de monumentale, groene Amstelhof – afgezien van nadere architectonische bepalingen. Binnen de envelop bestaat veel vrijheid. Ook ten aanzien van de bestemming van de bebouwing worden geen nadere bepalingen opgenomen. Gekoerst wordt op maximale menging inclusief woningbouw.

In de bebouwingsenvelop worden wel bepalingen opgenomen ten aanzien van de maat en het gebruik van de begane grondverdiepingen – de plint van de gebouwen – en ten aanzien van parkeeroplossingen. In het algemeen geldt dat de hoofdentrees van de gebouwen aan de Wibautas aan de straat dienen te liggen.

Op en rond de knooppunten komt het er op aan of de Wibautas ook daadwerkelijk als een reeks stadsboulevards ontwikkeld kan worden. Daarbij gaat het om het Mr.Visserplein, om Weesperplein en Rijnspoorplein en om de omgeving van het Amstelstation.

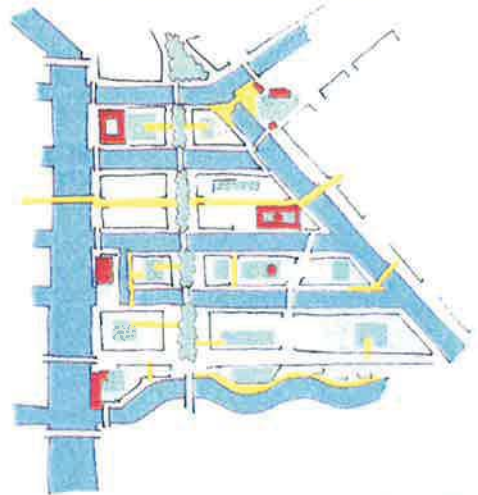

Weesperstraat – stadsstraat, grachten en groene binnengebieden

Een sterk kenmerk van de Weesperbuurt is de combinatie van de 17de eeuwse grachten niet alleen met de 'moderne' Weesperstraat, maar vooral ook met een groot aantal groene binnengebieden. Dit levert mooie ruimtelijke contrasten op. De envelop borduurt daarom grotendeels door op de bestaande situatie. Op een paar punten kunnen 'weeffouten' hersteld worden.

De Amstelhof zal een nieuwe bestemming krijgen. Onderzocht wordt of vestiging van een dependance van de Hermitage uit Sint Petersburg kansrijk is. Dit zou een enorme impuls voor een veelzijdiger gebruik van het gebied kunnen zijn. Rond de Amstelhof kunnen de ruimtelijke contrasten sterker worden door de realisering van een beperkt bouwvolume tussen de Weesperstraat en de tuin van de Amstelhof. Het volume aan de Weesperstraat wordt opgetild en laat een vrij zicht op de tuin. Via de tuin kan een nieuwe entree gemaakt worden naar de Amstelhof.

Rooilijn:	bouwgrens
Bouwhoogte 1:	bestaande situatie
Bouwhoogte 2:	aansluitend op aanliggende bebouwing
Bouwhoogte 3:	max. 11 m, 0-5 m 30% bebouwd
Plint:	5 m
Vervangend parkeren ondergronds:	0
Groen:	openbaar toegankelijk van zonsopgang tot zonsondergang

Tuin van de Amstelhof.

joods cultureel kwartier

[← Meer persberichten](#)

Recordaantal bezoekers voor Joods Cultureel Kwartier

Met 370.000 bezoekers in 2017 bereikt het Joods Cultureel Kwartier in Amsterdam het beste resultaat in haar geschiedenis. Het Joods Cultureel Kwartier wordt gevormd door het Joods Historisch Museum, het Kindermuseum, de Portugese Synagoge, de Hollandsche Schouwburg en het Nationaal Holocaust Museum in oprichting. Vorig jaar trokken deze instellingen samen nog 328.000 bezoekers.

De grootste toename kwam van de Portugese Synagoge die de bezoekcijfers zag stijgen van ruim 97.000

naar 108.000. De twaalf kaarslichtconcerten in de synagoge trokken met circa 4500 bezoekers meer mensen dan ooit tevoren.

Ook het Holocaust monument de **Hollandsche Schouwburg** kende een sterke stijging in het bezoekersaantal. Ruim 76.000 mensen bezochten deze herinneringsplaats aan de Plantage Middenlaan.

Aan de overzijde van de straat is sinds mei 2015 het **Nationaal Holocaust Museum in oprichting** te vinden. In 2017 bezochten bijna 55.000 mensen de tijdelijke en semipermanente aan de Holocaust gerelateerde tentoonstellingen op de begane grond van de voormalige Hervormde Kweekschool. Vooral de tentoonstelling over het fotografie-echtpaar Annemie en Helmuth Wolff bleek een grote publiekstrekker.

Het **Joods Historisch Museum** en het jarige **Kindermuseum** verwelkomden in 2017 ruim 130.000 bezoekers. Met name twee tentoonstellingen trokken en trekken een groot publiek: *Van fauvisme tot surrealisme. Joodse avant-gardekunstenaars uit Hongarije* en de overzichtstentoonstelling met vrijwel al het werk van de kunstenares Charlotte Salomon: *Leven? Of Theater?* die nog tot en met maart is te zien.

Ook op andere gebieden was het een bijzonder jaar voor het Joods Cultureel Kwartier. We ontwikkelden een nieuwe website en een nieuwe huisstijl voor het Joods Cultureel Kwartier. In mei won het **Joods Monument**, de vernieuwde herdenkingssite voor joodse Holocaustslachtoffers, de prestigieuze European Design Award voor 'Best Design' in de categorie 'Information Site'.

Foto door Monique Kooijmans

[Locaties van het JCK](#)

[Contact](#)

[Adressen, route en toegankelijkheid](#)

[Koop nu tickets](#) [Steun het JCK](#) [Blijf op de hoogte](#)

[!\[\]\(bd3b31712ad9bab5a241210fa6925cdd_img.jpg\)](#) [!\[\]\(882be629d4a853dc90d60f084b0d185d_img.jpg\)](#) [!\[\]\(cadb1a36ec331fde129feec52622b01a_img.jpg\)](#) [!\[\]\(993d39f42bf03c4f62d9b7c594e41af9_img.jpg\)](#) [!\[\]\(05d6eeafc847938f030c84dcb4d45b31_img.jpg\)](#) [!\[\]\(8917a5b7b2b1fdd8fb19c783be3fc5e7_img.jpg\)](#)

This site is also available in English.

[View in English](#)

[Nee bedankt](#)

Productie 45

10/10/2010

10/10/2010

10/10/2010

10/10/2010

10/10/2010

10/10/2010

10/10/2010

10/10/2010

10/10/2010

10/10/2010

10/10/2010

10/10/2010

10/10/2010

10/10/2010

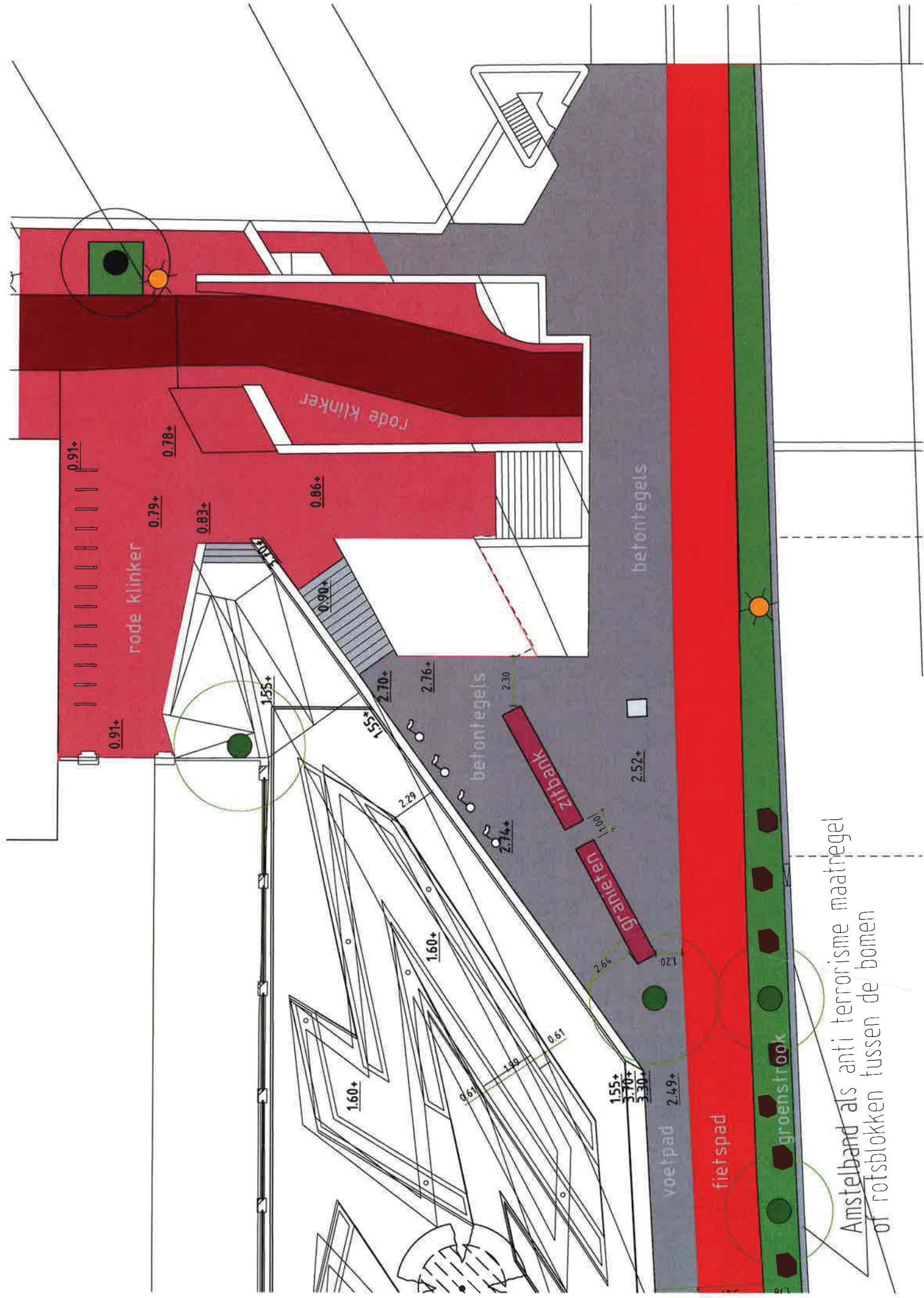
10/10/2010

10/10/2010

10/10/2010

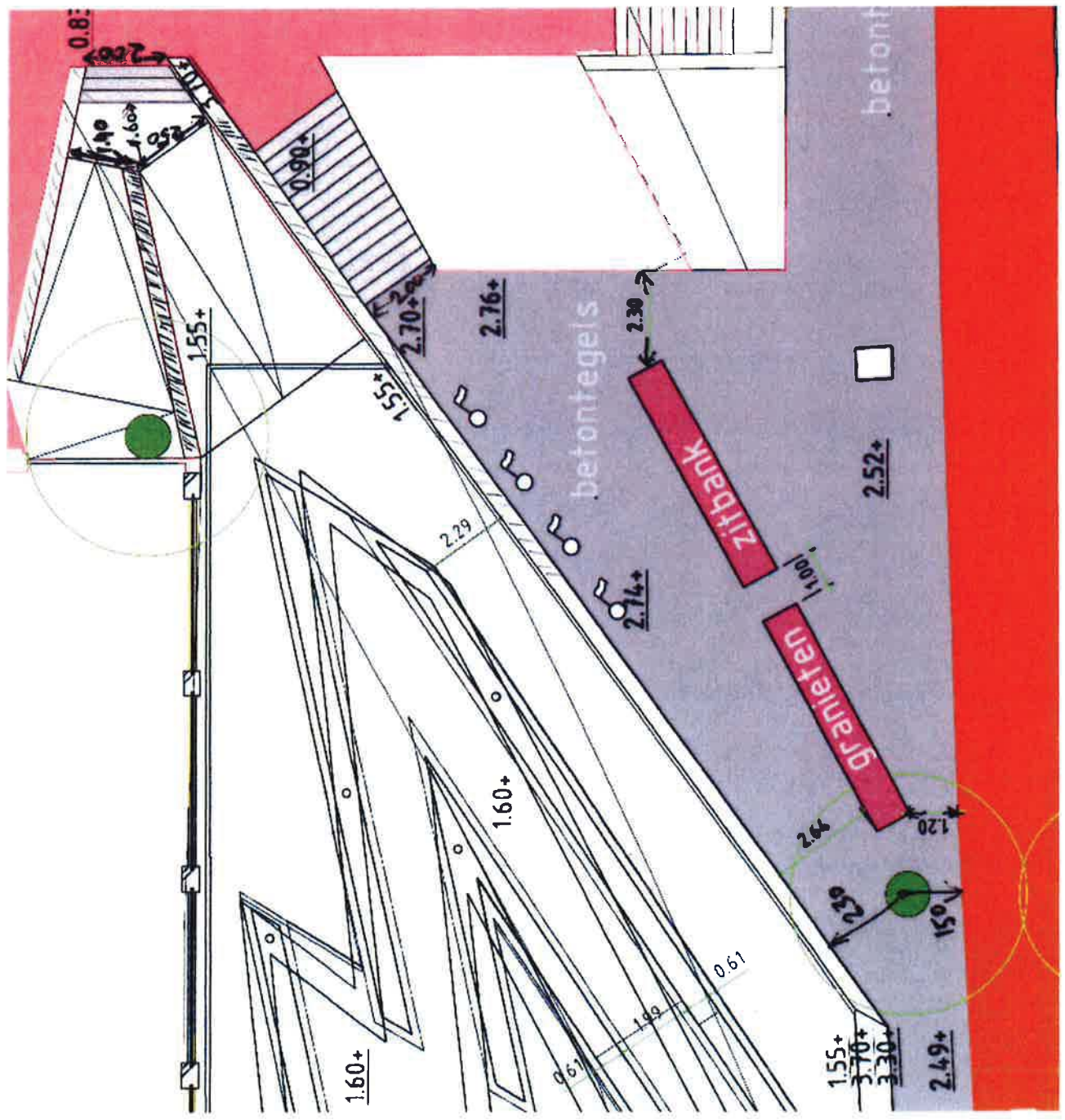
10/10/2010

Amstelband als anti terrorisme maatregel
of rotsblokken tussen de bomen

de boelelaan 7
1083 hj amsterdam

t. 020 301 66 55
f. 020 301 66 50

www.ngnb.nl

Algemeen bestuur van de bestuurscommissie van stadsdeel Centrum
t.a.v. Juridisch Bureau
Postbus 483
1000 AL Amsterdam

uw referentie	advocaat	Aletta Blomberg
18007233		
onze referentie	telefoon	020 30 16 654
Kaptoestemming Weesperstraat	mobiel	06 429 36 444
datum	fax	020 30 16 650
14 maart 2018	e-mail	a.blomberg@ngnb.nl

Inzake: gronden bezwaar

Geacht bestuur,

Bij brief van 7 februari 2018 diende ik namens verschillende belanghebbende organisaties en omwonenden een bezwaarschrift in tegen het besluit d.d. 27 december 2017, kenmerk 3220267, tot verlening van een omgevingsvergunning aan Gemeente Amsterdam stadsdeel Centrum voor het kappen van 25 bomen vanwege het oprichten van een monument ter nagedachtenis aan de Nederlandse slachtoffers van de Holocaust op de openbare weg [sic] Weesperstraat tegenover het gebouw Weesperstraat 3 t/m 59. U gunde mij een termijn tot en met 14 maart 2018 voor het indienen van de gronden. Bij dezen doe ik u de bezwaargronden toekomen.

1 Achtergrond van het bezwaar

Eveneens bij besluit van 27 december 2017, kenmerk 3210991, is een omgevingsvergunning verleend aan Stichting Nederlands Auschwitz Comité (NAC) voor het oprichten van een monument ter nagedachtenis aan de Nederlandse slachtoffers van de Holocaust in de groenstrook tussen de Weesperstraat en de Hoftuin tegenover het gebouw Weesperstraat 3 t/m 59 (hierna: de omgevingsvergunning Namenmonument). Om de realisatie van dit monument mogelijk te maken, is het noodzakelijk dat de bomen in het openbare plantsoen –

en dus niet op de openbare weg – tussen de Weesperstraat en de Hoftuin (hierna: het Weesperstraatplantsoen) worden gekapt. De omgevingsvergunning waartegen ik u hierbij de bezwaargronden doe toekomen, is dus een *conditio sine qua non* voor de realisatie van het monument en andersom; zonder namenmonument zou er geen noodzaak zijn voor de kap van 25 bomen uit en rond het Weesperstraatplantsoen. De besluiten moeten dan ook in onderlinge samenhang worden beschouwd (en de bezwaren tegen beide besluiten zullen, zo is partijen meegedeeld, op dezelfde hoorzitting aan de orde komen).

De organisaties en een deel van de omwonenden namens wie deze gronden worden ingediend, hebben eveneens bezwaar gemaakt tegen de omgevingsvergunning Namenmonument. Voor een uitgebreide toelichting op hun beweegredenen verwijs ik naar paragraaf 1 van het gemotiveerd bezwaarschrift tegen dat besluit. Zeer in het kort komt hun bezwaar erop neer dat zij zich verzetten tegen *dit* ontwerp voor een namenmonument op *deze* locatie. Bezwaarden achten het vergunde ontwerp niet geschikt voor de locatie en in strijd met een goede ruimtelijke ordening. Daarom maken zij ook bezwaar tegen de omgevingsvergunning die het mogelijk maakt om 25 van de 34 bomen aanwezige bomen in het plangebied te kappen (hierna aangeduid als: 'kaptoestemming namenmonument', om deze omgevingsvergunning te onderscheiden van eerdergenoemde omgevingsvergunning namenmonument). In de context van deze vergunning is hun bezwaar vooral dat er kostbaar want schaars openbaar groen verdwijnt, zonder dat daarvoor een noodzaak bestaat. Ik licht dat hierna onder 3 toe. Eerst geef ik beknopt de relevante feiten weer.

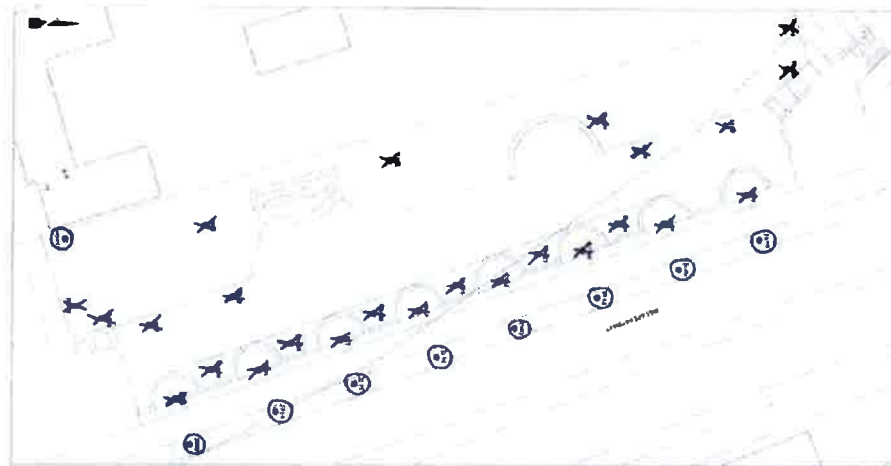
Waar in het navolgende wordt verwezen naar stukken of documenten die reeds als productie bij het bezwaarschrift tegen de omgevingsvergunning Namenmonument zijn gevoegd, worden deze niet opnieuw bijgevoegd maar wordt – mede uit een oogpunt van papierbesparing – volstaan met verwijzing daarnaar. Het betreft overigens zonder uitzondering gemeentelijke documenten die dus reeds in uw bezit zijn. Voor de zelfstandige leesbaarheid van dit bezwaarschrift zullen de betreffende passages in de tekst worden opgenomen.

2 Relevante feiten

25 van de 26 bomen in het projectgebied worden gekapt

In en langs het Weesperstraatplantsoen staan op dit moment 34 bomen: acht (8) bomen buiten het projectgebied tussen het fietspad en de Weesperstraat en 26 bomen binnen het projectgebied. De kaptoestemming heeft betrekking op 25 van de 26 bomen die binnen het projectgebied staan; de acht bomen aan de buitenzijde van het fietspad blijven staan. Slechts één van de bestaande bomen in het projectgebied wordt ongemoeid gelaten; dit betreft boom nr. 3597 in de

zuidwesthoek (zijde Nieuwe Keizersgracht). Zie onderstaande tekening, waarop de te kappen bomen zijn doorgekruist en de bomen die blijven zijn omcirkeld:

Onder de te kappen bomen zijn twee beeldbepalende iepen

De twee iepen die aan weerszijden van het Monument van Joodse Erkentelijkheid staan (bomen nrs. 3598 en 2078), zijn in de door de gemeente opgestelde Haalbaarheidsstudie als beeldbepalend aangemerkt. Als stedenbouwkundige randvoorwaarde is daarom opgenomen dat deze iepen moeten worden behouden, zie p. 27 van de Haalbaarheidsstudie:

Te handhaven bomen

De bestaande bomen langs het fietspad kunnen worden gehandhaafd en ingepast in de verbreedde stoep. De bomenrij op het niveau van het plantsoen kan niet worden gehandhaafd, deze bomen moeten worden gecompenseerd ter plaatse of in de directe omgeving. Beeldbepalende iepen aan weerszijde van het Monument van Joodse Erkentelijkheid moeten worden behouden.

Uit het locatiekeuzebesluit volgt dat de stedenbouwkundige randvoorwaarden in acht moeten worden genomen. Zie de onderbouwing van het locatiekeuzebesluit (productie 13 bij het gemotiveerd bezwaarschrift tegen de omgevingsvergunning namenmonument; p. 3, ad 3):

Ad 3. De conclusie uit het rapport "Holocaust Namenmonument haalbaarheidsstudie locatie Weesperstraat" is dat de Weesperstraatstrook om meerdere redenen geschikt is voor de plaatsing van het Namenmonument, wel dienen de in het rapport genoemde randvoorwaarden in acht genomen te worden.

Onder de te kappen bomen is de helft van een structuurbepalende bomengroep

De 16 bomen langs het fietspad, waarvan er acht zullen worden gekapt, hebben de status 'belangrijk' omdat zij als structuurbepalende bomengroep (een dubbele rij iepen langs de Weesperstraat) behoren tot de bomenstructuur van de gemeente Amsterdam, zie de Bomen Effect Analyse op p. 6:

16 onderzoeksbomen hebben conform de indeling van het Handboek Bomen de status van hoofdstructuur. In het bomenbeleidsplan van de gemeente Amsterdam, stadsdeel Centrum komt deze status overeen met de status 'belangrijk'. Dit wil zeggen dat de bomen een belangrijke meerwaarde hebben gerelateerd aan hun functie en status, en formeel zijn geregistreerd als structuurbepalende bomengroep. De 16 bomen maken deel uit van de dubbele rij iepen langs de Weesperstraat, die in zijn geheel onderdeel is van de bomenstructuur van de gemeente Amsterdam (conform het bomenbeleid van de gemeente Amsterdam, stadsdeel Centrum, d.d. 6 februari 2012).

Uit het op de vorige pagina weergegeven citaat uit de Haalbaarheidsstudie blijkt dat het de bedoeling van de gemeente was dat de bomen langs het fietspad behouden zouden blijven en zouden worden "ingepast in de verbreedde stoep". Dit is niet gebeurd; niet alleen de bomenrij op het niveau van het plantsoen (aan de binnenzijde van de keermuur) verdwijnt, ook de hoger gelegen rij van acht bomen langs het fietspad zal blijkens de vergunning worden gekapt.

Van de 25 te kappen bomen zijn er ten minste 21 nog kerngezond

Van de 25 bomen waarop de kaptoestemming ziet, hebben 21 nog een toekomstverwachting van meer dan 15 jaar. Het gaat dus grotendeels om gezonde bomen die op hun huidige locatie nog jarenlang zouden meekunnen. Dit blijkt uit de Bomen Effect Analyse (BEA) die in opdracht van de gemeente is opgesteld door Bomenwacht Nederland en die als bijlage bij de vergunning is gevoegd. Zie p. 6 van de BEA.

3 Gronden van het bezwaar

3.1 Algemeen

Met de kaptoestemming is aan stadsdeel Centrum toestemming verleend voor de kap van 25 bomen op de locatie waar een particuliere initiatiefnemer, het NAC, een namenmonument ter nagedachtenis aan de Nederlandse slachtoffers van de Holocaust wenst te realiseren. Het (huidige) stadsdeel Centrum neemt hiermee namens de gemeente de verantwoordelijkheid om ervoor zorg te dragen dat het monument gerealiseerd kan worden, als aan de bij deze vergunning gestelde voorwaarden wordt voldaan. Belangrijk is in dat verband dat op grond van de vergunning pas mag worden gekapt als zeker is dat de bouw van het monument ook daadwerkelijk gaat plaatsvinden. Dat is op dit moment nog allerminst zeker. In het pro forma bezwaarschrift van 7 februari 2018 hebben bezwaarden reeds aangegeven dat zij erop vertrouwen dat de gemeente zich aan dit vergunningvoorschrift houdt, zodat zij niet om een voorlopige voorziening hoeven te vragen. Dit appel wordt hier voor de zekerheid herhaald.

Uit een oogpunt van proces-economie is, evenals bij het bezwaar tegen de omgevingsvergunning namenmonument, bij dit bezwaar volstaan met één bezwaarschrift voor alle bezwaarden gezamenlijk, waarbij ik opmerk dat in ieder

geval de Stichting de Groene Plantage, de Plantage-Weesperbuurtvereniging, de Bewonersvereniging Studentenflat Weesperstraat en de Stichting Amstel tot Artis gelet op hun doelstelling in alle bezwaren ontvankelijk zijn. Voor zover (individuele) bezwaarden op enig punt of in het geheel niet-ontvankelijk zouden zijn, kunt u hun bezwaar opvatten als een steunbetuiging aan de andere bezwaarden.

3.2 Kern van het bezwaar

Bezwaarden komen op tegen de kaptoestemming omdat het voor de realisatie van een namenmonument in het Weesperstraatplantsoen niet noodzakelijk zou hoeven zijn om zoveel – gezonde – bomen te kappen en zo'n inbreuk te maken op het groene, landschappelijke karakter van dit plantsoen. Mede ter bescherming van dat karakter is in de Haalbaarheidsstudie voor deze locatie een aantal uitgangspunten en randvoorwaarden vastgesteld. Die zijn door de ontwerper van het namenmonument, Studio Libeskind, niet gerespecteerd. Ten onrechte heeft het bestuur desondanks een vergunning voor het ontwerp van Libeskind verleend (zie daarover uitvoerig het gemotiveerd bezwaarschrift tegen de omgevingsvergunning namenmonument). Deze onrechtmatigheid werkt door in onderhavige kaptoestemming. In de motivering van de kapaanvraag wordt een poging gedaan een en ander te rechtvaardigen, maar daarbij worden verschillende onjuistheden gedebiteerd. In het besluit wordt zonder enige argumentatie gesteld dat bij het wegen van belangen het belang van de aanvrager als zwaarder wordt beoordeeld dan het belang van het behoud van 25 bomen. Het besluit tot verlening van de kaptoestemming is dan ook onzorgvuldig en onvoldoende gemotiveerd en getuigt niet van een evenwichtige belangenafweging. Ik licht dit toe.

Er is geen noodzaak voor de kap van zoveel bomen; ten onrechte wordt de noodzaak 'gerechtvaardigd' met de eis inzake zichtbaarheid en aanraakbaarheid

De gestelde noodzaak tot het kappen van zoveel bomen is het gevolg van de omvang van het monument. Volgens de motivering van de kapaanvraag hangt die omvang samen met de programmaeis dat alle namen zichtbaar en aanraakbaar moeten zijn (zie p. 4). De raad zou bij het locatiekeuzebesluit hebben 'kennisgenomen' van het grote ruimtebeslag van het monument en de gevolgen voor de bomen, aldus nog steeds de motivering bij de kapaanvraag. Dit is echter een onjuiste voorstelling van zaken. Voor zichtbaarheid en aanraakbaarheid van de namen is niet per se 400 meter muurlengte nodig en de raad heeft niet op voorhand en zeker niet onvoorwaardelijk met een dergelijk groot ruimtebeslag ingestemd.

De locatiekeuze door de raad is gebaseerd op twee studies: het rapport Locatieadvies Holocaust Namen Monument in Amsterdam d.d. 23 maart 2016 van RoyalHaskoning (hierna: Locatieadvies), waarin zestien locaties op hoofdlijnen zijn beoordeeld, en de Haalbaarheidsstudie d.d. 22 juni 2016 van (de gemeentelijke

dienst) Ruimte en Duurzaamheid naar – uitsluitend – de locatie Weesperstraat (hierna: Haalbaarheidsstudie).

In het Locatieadvies is verkend wat voor soort monument zou kunnen beantwoorden aan het doel en het programma van eisen van het NAC voor het beoogde Holocaust Namenmonument (hoofdstuk 3, pag. 11-17). Over de omvang van een namenmonument in relatie tot de eisen van leesbaarheid en tastbaarheid schrijft het Locatieadvies op basis van een analyse van mogelijke verschijningsvormen en elders in de wereld reeds bestaande voorbeelden (p. 13 – gele markering ABB):

3.5 Eisen van leesbaarheid en tastbaarheid

Bepalend voor de omvang van het monument zijn de wijze waarop de namen van de slachtoffers weergegeven worden, de lettergrootte en de hoogte van de tekstvlakken. Ter illustratie zijn op pag.16 voorbeelden van presentaties opgenomen.

In bijvoorbeeld het ontwerp van Libeskind voor het Wertheimpark is voor een zodanige presentatie gekozen dat er een totale muurlengte voor het gehele monument nodig is van circa 380 meter.

Ter vergelijking: voor de 'Murs des Noms' in het Shoah Museum in Parijs is gekozen voor een beknoptere weergave die voor 102.000 namen zou leiden tot een totale muurlengte van circa 100 meter.

In beide gevallen zijn de namen van de slachtoffers op een leesbare en tastbare wijze weergegeven maar in een verschillende uitwerking. Het is aan de opdrachtgever om samen met de ontwerper de balans te vinden tussen enerzijds de wensen voor leesbaarheid en tastbaarheid en weergave van de namen en anderzijds de mogelijkheden en beperkingen van de locatie.

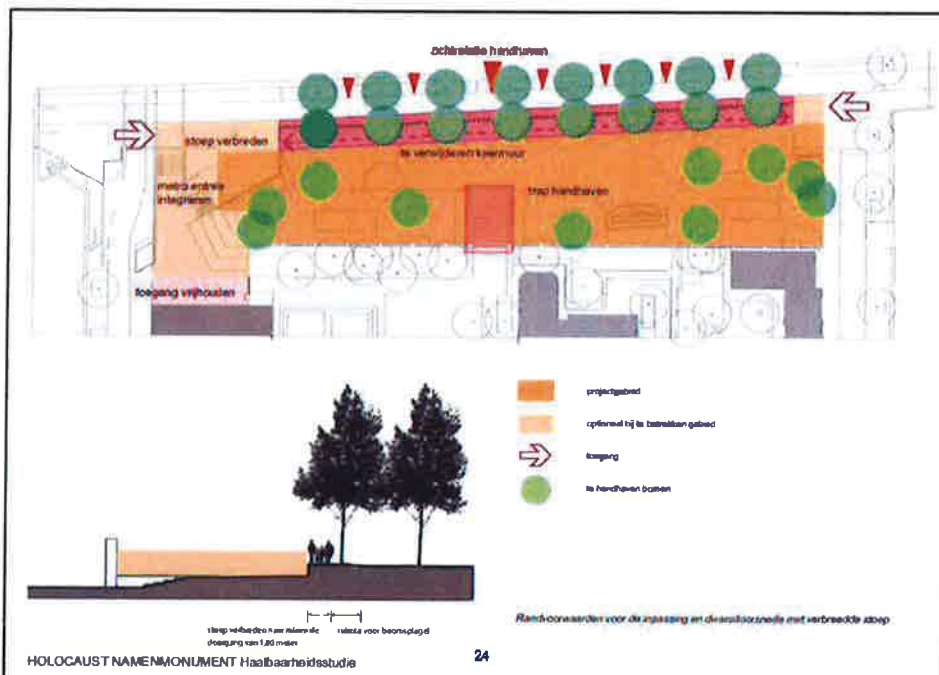
Blijkens het Locatieadvies zou afhankelijk van de beschikbare locatie en het specifieke ontwerp 100 tot 380 meter muurlengte nodig zijn voor het weergegeven van de namen (aldus de conclusie op p. 17).

In de capaciteitsanalyse van de Haalbaarheidsstudie, waarnaar in de motivering bij de kaptoestemming wordt verwezen, wordt uitsluitend *indicatief* gesproken van een lengte van 400 meter, om de ontwerper de ruimte te laten om in overleg met de opdrachtgever (het NAC) te komen tot een *passende* oplossing (zie p. 23 van de Haalbaarheidsstudie, ook weergegeven op p. 4 van de motivering van de kapaanvraag). Voor die 'passende oplossing' is van belang wat er verder in de Haalbaarheidsstudie staat, in het bijzonder in hoofdstuk 6 Randvoorwaarden voor de inpassing. Daarin staat over de bomen als gezegd (op p. 27):

Te handhaven bomen

De bestaande bomen langs het fietspad kunnen worden gehandhaafd en ingepast in de verbreedde stoep. De bomenrij op het niveau van het plantsoen kan niet worden gehandhaafd, deze bomen moeten worden gecompenseerd ter plaatse of in de directe omgeving. Beeldbepalende iepen aan weerszijde van het Monument van Joodse Erkentelijkheid moeten worden behouden.

En ook op de verbeelding van de stedenbouwkundige randvoorwaarden (p. 24 van de Haalbaarheidsstudie), hieronder met de te handhaven bomen in groen, is duidelijk te zien dat het de bedoeling is dat een substantieel deel van de aanwezige bomen in het ontwerp wordt geïncorporeerd:

De gevolgen die het nu vergunde ontwerp voor nagenoeg *alle* bestaande bomen heeft, heeft de raad dus niet voorzien en al helemaal niet op voorhand goedgekeurd, integendeel. De raad heeft bij het instemmen met de locatie Weesperstraatplantsoen tevens bovengenoemde randvoorwaarden vastgesteld en bepaald dat die randvoorwaarden *in acht moeten worden genomen*:

Ad 3. De conclusie uit het rapport "Holocaust Namenmonument haalbaarheidsstudie locatie Weesperstraat" is dat de Weesperstraatstrook om meerdere redenen geschikt is voor de plaatsing van het Namenmonument, wel dienen de in het rapport genoemde randvoorwaarden in acht genomen te worden.

Binnen dit 'mandaat' van de raad was het algemeen bestuur van de bestuurscommissie van stadsdeel Centrum vervolgens bevoegd tot verlening van een eventuele vergunning en binnen deze randvoorwaarden moest het NAC dus met een ontwerp en aanvraag komen.

Dat het ontwerp van Libeskind de kap van nagenoeg alle bomen noodzakelijk maakt, is dus een zelfgecreëerde noodzaak. De grootte en de vorm van het vergunde ontwerp maken dat er meer bomen moeten sneuvelen dan nodig zou zijn. De keuze voor een steen per naam dwingt tot meer muurlengte dan andere ontwerpen nodig zouden hebben. Bij een bescheidener maatvoering van de individuele stenen waaruit de muren zijn opgebouwd, zou minder hoogte en lengte nodig zijn om de 102.000 namen weer te geven. Vanwege de opbouw met de roestvrij stalen elementen, die Hebreeuwse letters moeten vormen, zijn de muren niet meer (relatief) vrij plaatsbaar. Kortom, het ontwerp zelf maakt ook dat er bomen moeten sneuvelen, die bij een andere vormgeving en andere keuzen gespaard kunnen blijven. De keuze voor vier Hebreeuwse letters biedt dus anders dan losse muren of muurelementen geen mogelijkheid om rekening te houden met de te behouden bomen. De keuze voor hoge sculpturen bovenop de muren en de noodzaak *dit* ontwerp 's avonds en 's nachts af te sluiten met hekken, maakt dat nog eens extra bomen moeten wijken.

Of en in hoeverre het NAC en haar architect zich hebben ingespannen om rekening te houden met de beperkingen van het Weesperstraatplantsoen, onttrekt zich aan het zicht. Bezwaarden hebben hierover naar aanleiding van Wob-verzoeken geen enkele informatie ontvangen. Hieruit leiden zij af dat de gemeente kennelijk ook geen informatie hierover heeft (in de vorm van documenten), ook geen informatie die op grond van een van de redenen die de Wob noemt niet openbaar mag worden gemaakt. Als dat wel het geval zou zijn, had de gemeente dit immers aan bezwaarden moeten mededelen (artikel 3 lid 5 Wob) en dat is niet gebeurd.

Wat als een noodzaak wordt gepresenteerd, is uitsluitend een *wens* van de initiatiefnemer van het ontwerp, het NAC. Een wens om een omvangrijk ontwerp te realiseren. Een ontwerp waarop gemeente noch omwonenden enige invloed hebben kunnen uitoefenen en dat niet voldoet aan de door de raad vastgestelde stedenbouwkundige randvoorwaarden. Van een *noodzaak* is geen sprake. Uit het Locatieadvies blijkt duidelijk dat er minder omvangrijke ontwerpen mogelijk zijn die voldoen aan de programmaeisen van het NAC. De bewering in de motivering (op p. 2) dat aanpassing van het ontwerp alleen mogelijk zou zijn door de programmaeis van zichtbaarheid en aanraakbaarheid te negeren, snijdt dan ook geen hout en kan als argument deze kaptoestemming niet dragen.

Het is de verantwoordelijkheid van de initiatiefnemer om te zorgen voor een passend ontwerp. Voor zover wordt opgemerkt dat de architect "heeft getracht rekening te houden met de randvoorwaarden" (eveneens op p. 2) merken bezwaarden op dat dát niet de norm is; de randvoorwaarden moeten *in acht* worden genomen, dat heeft de raad klip en klaar beslist en is ook steeds aan omwonenden meegedeeld. Het ontwerp moet worden afgestemd op de locatie, niet andersom. Nu wordt de zaak omgedraaid en worden zonder enige afweging van belangen 25

bomen en een groen plantsoen opgeofferd voor een omvangrijk monument dat niet voldoet aan de geldende (ruimtelijke) eisen. Dat getuigt niet van zorgvuldige besluitvorming.

Ten onrechte zijn de twee beeldbepalende iepen en de structuurbepalende bomengroep niet behouden

De raad heeft bepaald dat de twee iepen aan weerszijde van het Monument van Joodse Erkentelijkheid in het Weesperstraatplantsoen behouden moeten blijven, omdat zij beeldbepalend zijn. De raad heeft daarmee deze bomen – feitelijk – de status van beschermwaardig toegekend, zoals bedoeld in artikel 12 van de Bomenverordening. De toelichting bij artikel 10 zegt over dergelijke bomen: “Volgroeide, oude bomen zijn daarmee een kostbaar bezit en genieten daarom extra bescherming”. Alleen “als sprake is van zwaarwegende omstandigheden” mag vergunning worden verleend om een dergelijke boom te kappen, blijkt uit artikel 5 lid 2.

Dit sluit aan op het eigen bomenbeleid van Stadsdeel Centrum, dat zijn neerslag heeft gevonden in de Bomenverordening. De bepalingen uit de Bomenverordening krijgen hiermee een lokale inkleuring en invulling. Het bomenbeleid moet “bijdragen aan een verbetering van het cultuurhistorisch waardevolle beeld van de binnenstad, een verbetering van de luchtkwaliteit, het stadsklimaat en de aantrekkelijkheid van het stadsdeel in zijn algemeen” (p. 8). Een van de criteria om een vergunning te weigeren (p. 25) was (onder 2.) ‘Waarden van stadsschoon’, waarbij ook “beeldbepalende waarde” wordt genoemd, met de uitleg: “Hiervan is sprake als: de boom karakteristiek is voor een wijk of voor een plek, of wanneer de boom deel uitmaakt van de hoofdboomstructuur”.

Voor de twee beeldbepalende iepen wordt niet alleen in strijd met de randvoorwaarde uit het Haalbaarheidsonderzoek een kaptoestemming verleend, maar ook in strijd met de Bomenverordening. Hetzelfde geldt voor de structuurbepalende bomengroep, die verloren gaat als de helft daarvan wordt gekapt; het beeldbepalende is nu juist de dubbele bomenrij langs het fietspad.

Elke boom draagt bij aan het karakter van zijn directe omgeving en aan de uitstraling van de stedelijke omgeving als geheel. Naast een beeldbepalende waarde heeft een houtopstand ook waarde vanuit ecologisch en milieuoogpunt. In het geval van de iepen kan ook worden gewezen op een cultuurhistorische betekenis, gelet op de bijzondere plaats van de beeldbepalende iepen aan weerszijden van het Monument van Joodse Erkentelijkheid (vgl. ook de toelichting bij art. 5 lid 1 onder c van de Bomenverordening).

Hoe waardevoller een boom, hoe minder lichtvaardig tot kap mag worden besloten. Op grond van de Bomenverordening moet dan ook bij iedere aanvraag tot het vellen van een boom een afweging moeten worden gemaakt van alle betrokken belangen, zowel de belangen die de aanleiding voor de aanvraag vormen als de belangen tot behoud van de houtopstand. Dat is hier niet gebeurd. Er vond geen kenbare belangenafweging plaats bij de beoordeling van de aanvraag en voor zover die al zou hebben plaatsgevonden is er geen rekening gehouden met de verzwaarde eisen die gelden voor deze beeldbepalende bomen. Bezwaarden kunnen zich niet aan de indruk onttrekken dat bij de beoordeling van de aanvraag van de kaptoestemming zorgvuldige besluitvorming achterwege is gebleven om maar niets eraan in de weg te laten staan om het vergunde gedenkteken te kunnen realiseren.

De facto wordt een openbaar plantsoen ontgroend en onttrokken aan de openbare ruimte

Met de realisatie van het vergunde ontwerp wordt het Weesperstraatplantsoen feitelijk aan de openbare ruimte onttrokken. Om redenen van beheer, toezicht en veiligheid wordt het gedenkteken omgeven door een heg en hekken om het 's avonds en 's nachts te kunnen afsluiten.

Waar er nu 26 bomen staan, blijft er niets over van dit mini-stadspark dat zoveel potentie heeft en gemakkelijk en als vanzelf kan opgaan in de ontwikkeling van de Green Knowledge Mile (zie ook hierna onder het kopje Herplantplicht). Vanwege de structuurbepalende dubbele bomenrij aan weerszijden van het fietspad, de ouderdom van de aanwezige bomen en de verbinding van het plantsoen met de Hoftuin is sprake van een karakteristiek beeld dat van grote toegevoegde waarde is voor de ontwikkeling van dit stadspark langs de Weesper- en Wibautstraat en dat in 2025 gerealiseerd moet zijn. Dit alles verdwijnt voor een stenig geheel, met nog maar enkele bomen die vanwege de hoge roestvriestalen sculpturen altijd beperkt in hoogte en kroonomvang zullen moeten blijven.

Ook dit belang is niet – of in ieder geval niet zuiver – afgewogen tegenover de door het NAC in het leven geroepen noodzaak om 25 bomen te kappen om het vergunde gedenkteken te kunnen realiseren op deze locatie. Als gezegd, dit getuigt niet van goede besluitvorming, nog afgezien van het negeren van de door de raad gestelde randvoorwaarde om de twee beeldbepalende iepen te behouden.

Herplantplicht en Knowledge Mile (Park); een sigaar uit eigen doos

Uitgangspunt van de Bomenverordening is de herplantplicht. De gemeente wil hieraan invulling geven conform de motivering van de kapaanvraag (zie onder Bijlage 3. Herplant- en compensatiemogelijkheden).

De gemeente legt zichzelf de plicht op om 55 bomen te herplanten. In genoemde bijlage 3 worden in totaal 55 bomen genoemd. Hiervan zijn er minimaal 18 voorzien in kleine bakken. Zeker zes (6) bomen worden buiten de buurt gecompenseerd, te weten langs de Valkenburgerstraat vlakbij de IJ-tunnel. Van een aantal te herplanten bomen is de boomsoort nog niet bepaald. Slechts zeven (7) van de te herplanten bomen bevinden zich op de planlocatie van het gedenkteken (zie tekening A).

Of hiermee aan de herplantplicht wordt voldaan, volgens de methodiek en berekening van de uitwerking van de Boomverordening: Compensatie en herplant van bomen, is niet – althans zonder meer – inzichtelijk. Bezwaarden hebben daarover hun gereede twijfels. Niet voor alle genoemde locaties is volledig duidelijk welke soort boom van welke categorie wordt geplant. Daarnaast merken bezwaarden op dat minimaal 18 kleine bomen worden geplant in bakken. Dat worden nooit mooie volgroeide bomen, zoals het stadsdeel Centrum zelf terecht opmerkt in zijn eerder genoemde Bomenbeleid (par. 3.3.6, p. 19). Hiermee wordt niet voldaan aan het "kwalitatief hoogwaardige beeld" dat het stadsdeel nastreeft. Bomenbakken geven een rommelig beeld, nodigen uit om vuilnis erin achter te laten, en doorbreken in ieder geval de heldere lijn van de hoofdbomenstructuur.

Bovendien brengt de gemeente de herplanting in verband met het Knowledge Mile Park, dat in 2025 gerealiseerd moet zijn. Het gaat daarbij o.a. over vergroening van de Weesperstraat. Wat betekent dit feitelijk? De gemeente wil met de uitvoering van de herplantplicht weer een deel van het Knowledge Mile Park realiseren. Maar dat stond sowieso al op het programma (vgl. het Gebiedsplan 2016 van Stadsdeel Centrum, deelgebied Oost, p. 9). Dat betekent dus geen vergroening, zoals de gemeente de burgers belooft, maar verplaatsing van groen, als de voorgestelde herplant al als volwaardige verplaatsing kan worden aangemerkt. De voorgestelde compensatie door middel van een herplantplicht is dus grotendeels een sigaar uit eigen doos.

Intussen zijn er dan 25 bomen verdwenen die juist van grote toegevoegde waarde zijn voor dit stadspark van de toekomst. Bij behoud van het Weesperstraatplantsoen blijft ook de verbinding met de Hoftuin bestaan. De Hoftuin wordt nu al als gerealiseerd project in het kader van de vergroening van de Knowledge Mile genoemd op de website. De gemeente spant hiermee het paard achter de wagen.

De Bomen Effect Analyse (BEA) en de bomen op de planlocatie

De kaptoestemming is mede gebaseerd op het advies van de boomdeskundige van het stadsdeel, die zich daarbij baseert op de BEA. Uit de BEA volgt echter niet dat het *noodzakelijk* is om de 25 bomen te kappen waarvoor de vergunning is verleend,

zoals in de motivering bij de kapaanvraag wordt gesuggereerd. Die 'noodzakelijkheid' volgt als gezegd uit het ontwerp en dat ontwerp moest de Bomenwacht, die de BEA heeft opgesteld, als uitgangspunt nemen. Met de te kappen bomen is verder niets mis.

Bomenwacht Nederland is als onafhankelijk deskundig adviseur ingeschakeld om advies uit te brengen aan de gemeente. Voor zijn advies heeft de Bomenwacht gebruik gemaakt van een digitaal ontwerp van het gedenkteken van 31 maart 2017. Daarnaast is onderzoek ter plaatse van het Weesperstraatplantsoen uitgevoerd. Het rapport van de Bomenwacht dateert van 25 april 2017. Uit de tekeningen behorend bij de omgevingsvergunning namenmonument, blijkt dat het ontwerp nadien is aangepast. Het ontwerp is in ieder geval uitgebreid met stalen hekken aan de noord- en de zuidkant van het ontwerp. De Bomenwacht kon deze informatie nog niet bij de analyse betrekken, omdat deze wijziging van het ontwerp van daarna dateert. Wat in ieder geval duidelijk is, is dat twee bomen (nrs. 50394 en 50395) uitsluitend als gevolg van een 'zit-element' en één daarvan naar eigen zeggen van het stadsdeel – maar de Bomenwacht heeft hierover dus niet geadviseerd – als gevolg van het hek.

De resultaten van het onderzoek van de Bomenwacht en de scores op de verschillende onderdelen voor de verschillende bomen, geven gegronde reden voor de gedachte dat met een ontwerp van bescheidener omvang of aanpassing van het ontwerp, veel meer bomen gespaard hadden kunnen worden. Uit de BEA blijkt dat 21 van de 25 te kappen bomen nog een levensverwachting van meer dan 15 jaar hebben (de hoogste categorie). Bezwaarden hebben als gezegd sterk de indruk dat over het behoud van meer bomen geen enkel gesprek heeft plaatsgevonden tussen de gemeente en het NAC, als initiatiefnemer en opdrachtgever van Libeskind. De gemeente is hierin tekortgeschoten en mag zich nu niet verschuilen achter de BEA, waarvoor het ontwerp van Libeskind als gezegd als uitgangspunt moest worden genomen. Voor een werkelijke belangenafweging, zoals de Bomenverordening en de Awb vereisen, schiet een dergelijke onderbouwing tekort.

5 Conclusie

Evenals de omgevingsvergunning Namenmonument had de aangevraagde kaptoestemming niet mogen worden afgegeven. Er heeft geen zorgvuldige belangenafweging plaatsgevonden, het besluit is onvoldoende onderbouwd en het verdwijnende groen wordt onvoldoende gecompenseerd. Ten onrechte wordt de kap van de beeldbepalende iepen, waarvan de raad het behoud als randvoorwaarde voor realisatie van een namenmonument in het Weesperstraatplantsoen heeft gesteld, toegestaan. Voor het overige verwijzen bezwaarden naar de bezwaren die tegen de omgevingsvergunning Namenmonument naar voren zijn gebracht. Dit ontwerp is ongeschikt voor deze

locatie; als dat op enig moment komt vast te staan, ontvalt de grond voor het verlenen van een kaptoestemming.

Bezwaarden verzoeken het bestuur om de bezwaren gegrond te verklaren en de aangevraagde kaptoestemming in heroverweging te weigeren. Tevens verzoeken zij bij gegrondverklaring om een vergoeding voor de kosten van deze procedure.

Hoogachtend,

A.B. Blomberg
advocaat

Van: [Gelder, Roy van](#)
Aan: [Vooren, Rob](#); [Egerdingk, Ingrid](#)
Cc: [Lagendijk, Roeland](#); [Vries, Leo de](#); [Persijn, Evan](#)
Onderwerp: FW: Namenmonument: geen presentatie
Datum: dinsdag 7 november 2017 16:22:18

Ter info.
Bericht aan raadsleden

Van: Willems Rob
Verzonden: dinsdag 7 november 2017 15:44
Aan: Dagmail
CC: Gelder, Roy van; Admiraal, Marten; Blokhuis Thomas
Onderwerp: Namenmonument: geen presentatie

Graag onderstaand bericht opnemen in de dagmail onder gemeenteraad

Presentatie ontwerp Holocaust Namenmonument gaat vanavond NIET door
Het stadsdeel Centrum heeft gemeld dat het Nederlands Auschwitz Comité (NAC) vanavond, dinsdag 7 november, geen presentatie geeft over het ontwerp van het Holocaust Namenmonument. Het comité wil vermijden dat wat bedoeld was als een toelichting op het ontwerp, leidt tot discussies over zaken die al zijn vastgesteld. Daarom ziet zij in deze fase van het proces af van een presentatie. De gemeenteraad heeft op 22 juni 2016 het besluit genomen dat het Holocaust Namenmonument op deze locatie zal komen. Dit betekent dat de locatie vastligt en dat nu de benodigde vergunningen aangevraagd worden. Als onderdeel hiervan heeft het comité op 21 september jl. een omgevingsvergunning aangevraagd. Als deze aanvraag is afgehandeld, zal het comité – indien gewenst – het ontwerp nader toelichten. Het stadsdeel Centrum betreurt dat zij u op deze korte termijn hiervan op de hoogte moeten stellen.

mr rob willems

griffier
commissie financiën
commissie werk en economie

Raadsgriffie Gemeente Amsterdam

T 020-552 2969

M 06-1292 1041

rwillems@raadsgriffie.amsterdam.nl

Aletta Blomberg

Onderwerp:

FW: Stop leugens rondom Holocaust Namenmonument

Van: Holocaust Namenmonument Nederland [<mailto:nieuws@holocaustnamenmonument.nl>]

Verzonden: zaterdag 13 oktober 2018 12:09

Onderwerp: Stop leugens rondom Holocaust Namenmonument

HOLOCAUST NAMENMONUMENT N E D E R L A N D

NEDERLANDS AUSCHWITZ COMITÉ

13 | 10 | 2018

For [English information](#) about the Dutch Holocaust Memorial of Names please visit [our website](#)

Nederlands Auschwitz Comité is leugens rondom Holocaust Namenmonument zat!

In afwachting van de uitspraak van de bezwaarcommissie, zit het groepje tegenstanders niet stil. Met flyers en ingezonden brieven - vol met leugens, halve waarheden en meningen die als feiten worden gepresenteerd - proberen zij de publieke opinie te beïnvloeden en zo de komst van het monument te dwarsbomen. Opvallend genoeg geven zogenaamde 'kwaliteitskranten' regelmatig een podium zoals laatst het suggestieve artikel in het NRC, dat suggereert dat het Namenmonument er niet gaat komen. Zonder aanleiding en zonder enige vorm van context krijgt een boze buurtbewoner bijna een hele pagina om onzin te verkopen.

WE ZIJN HET ZAT!

AUSCHWITZ COMITÉ IS ALLE LEUGENS ZAT!

Wij hebben er steeds voor gekozen om niet te reageren, om op onze handen te blijven zitten. Vaak tandenknarsend. Maar eerder deze week kregen wij een open brief van een groepje buurtbewoners onder ogen, waarvoor ondertekenaars werden geronseld. De brief is bedoeld om binnenkort te publiceren. Deze brief staat zo vol met leugens, dat wij nu wel moeten reageren. Wij hebben besloten de brief openbaar te maken, voorzien van ons commentaar. **U kunt deze brief hier lezen.**

Ondertussen wachten wij de uitspraak van de bezwaarcommissie af. Dit kan elk moment gebeuren. Wij zijn vol vertrouwen in een positieve uitspraak, zeker nadat de Amsterdamse gemeenteraad in juli zich voor de tweede keer unaniem heeft uitgesproken voor de realisatie van het monument.

HOLOCAUST NAMENMONUMENT NEDERLAND

www.holocaustnamenmonument.nl - een initiatief van het Nederlands Auschwitz Comité

[Stuur deze email door naar een vriend](#) | [Klik hier om deze nieuwsbrief in uw browser te lezen](#)

U ontvangt dit bericht omdat u eerder een steunbetuiging heeft verstuurd voor het Holocaust Namenmonument of uw e-mailadres heeft doorgegeven aan het Nederlands Auschwitz Comité

[Uitschrijven / Gegevens wijzigen](#)
Powered door YMLP

Hieronder in het zwart de nog niet gepubliceerde open brief – op initiatief van mw. Roos Theuws en dhr. Marien Schouten – waarvoor momenteel ondertekenaars worden gersoneld. In het rood het commentaar van het Nederlands Auschwitz Comité.

=====

Gemeente Amsterdam negeert democratische procedures en aanbestedingsregels met Holocaustmonument

In Amsterdam worden voorbereidingen getroffen voor de bouw van een nationaal Holocaust Monument voor de 102.000 Joodse, Roma- en Sinti-slachtoffers van de naziterreur. De Amerikaanse architect Daniel Libeskind ontwierp een zeer groot monument van bakstenen en roestvrij staal op een smalle strook langs de Weesperstraat.

Hier wordt taalkundig een trucje gehanteerd: 'een zeer groot monument' wordt geplaatst ten opzichte van 'een smalle strook' en verderop 'het kleine stadspark'. Dit heet 'framing'. Het is ook onjuist: het monument is zorgvuldig ontworpen op maat van de toegewezen locatie. Het is dus niet zeer groot, maar juist uitstekend passend. Dat is althans de opvatting van alle professionals die een rol hebben gespeeld in de beoordeling van het ontwerp in het traject van de vergunningverlening.

Het kleine stadspark dat zich daar nu bevindt, zal er door verdwijnen.

Ook hier weer een taalkundige truc: wat in werkelijkheid heet te zijn 'een groenstrook langs de Weesperstraat' wordt hier in een pennenstreek omgetoverd tot 'het kleine stadspark'. Het is geen klein stadspark, het is een grindbak met bomen als restruimte die ontstaan is na de afbraak van de huizenrij die daar heeft gestaan tot begin jaren zeventig, toen die huizen moesten wijken voor de bouw van de metro.

Tal van buurtorganisaties en individuele burgers hebben bezwaar gemaakt. Hoewel zij het initiatief voor een Holocaust-monument ondersteunen, hekelen zij de ondemocratische procedure die de totstandkoming van dit monument aankleeft. De locatiekeuze is op onnavolgbare wijze tot stand gekomen.

Die locatiekeuze mag voor deze briefschrijvers kennelijk onnavolgbaar zijn geweest, feit is dat deze keuze tot stand is gekomen na een heel zorgvuldig en langdurig proces, waarin 16 locaties zijn gewogen. Na afweging van alle mitsen en maren die aan al die locaties kleven, kwam deze locatie als beste uit de bus. Deze keuze is – ook na inbreng van bezwaren – door twee achtereenvolgende gemeenteraden, de vorige én de huidige, unaniem bevestigd.

De buurtorganisaties protesteren ook tegen het verdwijnen van het schaarse groen langs de Weesperstraat.

Sterker nog, tijdens een bezwaarzitting werd door buurtbewoners verkondigd dat zij elk jaar bij de Holocaust-herdenking in plaats van de vermoorde Nederlanders de 'gevalen bomen' zullen gaan herdenken. Ze degradeerden het monument tot een 'attractie' en gaven aan niet op een 'pretpark' te willen uitkijken. *For the record*: in de plannen worden er 24 bomen gekapt en 8 volgroeide bomen teruggeplaatst. Per saldo verdwijnen er 16 bomen uit de groenstrook. Ter compensatie worden er 55 bomen in de nabije omgeving bij geplant.

In het ontwerp van Libeskind worden de randvoorwaarden genegeerd die door de gemeente vooraf als bindend aan het ontwerp gesteld zijn.

Hier worden meningen als feiten gepresenteerd. Dit narratief wordt gehanteerd om de gemeente in diskrediet te brengen. Het ontwerp is voorgelegd aan wat vroeger de Welstandscommissie heette, de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit. Deze wordt gevormd door professionals en adviseert de gemeente Amsterdam over de integrale kwaliteit van de fysieke leefomgeving: stedenbouw, openbare ruimte, cultuurhistorie, welstand en monumenten. Deze commissie was vanaf het begin vol lof over het ontwerp van Studio Libeskind. Deze professionals beoordelen het helemaal niet als 'randvoorwaarden die genegeerd zijn'. Integendeel, zij roemen het ontwerp en vinden het een geweldige invulling van de

ruimte en een aanwinst voor de omgeving. Rijksbouwmeester Floris Alkemade, niet zomaar een toevallige passant, is groot voorstander van dit monument, en schaart zich achter de plannen.

Hoewel het monument grote invloed zal hebben op de directe leefomgeving van omwonenden, wordt hun inbreng kennelijk niet op prijs gesteld: er heeft in het geheel geen inspraak plaatsgevonden.

Niet waar. Er is op verschillende momenten gedurende het proces ruimte geweest voor inspraak. Inspraak betekent overigens niet meteen dat wat je inspreekt ook wordt uitgevoerd. Er is geluisterd, naar omwonenden, bezwaarmakers en naar ons. Vervolgens zijn er keuzes gemaakt. En elke keuze levert voorstanders en tegenstanders op. Maar nogmaals, tot tweemaal toe unaniem bevestigd door het hoogste, democratisch gekozen orgaan van de stad, de gemeenteraad.

Het Nederlands Auschwitz Comité en de gemeente hebben iedere artistiek inhoudelijke discussie over het monument geweigerd.

Enkele buurtbewoners, waaronder de initiatiefnemers van de brief, hebben meerdere keren hun visie ingebracht bij de Commissie voor Ruimtelijke Kwaliteit. In een discussie met bewoners (niet lang na de presentatie van de eerste ontwerpen in december 2016) heeft het Auschwitz Comité haar keuzen toegelicht. Je kunt een andere mening hebben, maar dat is niet hetzelfde als 'iedere artistiek inhoudelijke discussie is geweigerd'.

Omwonenden zijn zelfs niet in staat gesteld om het architectuurmodel van Libeskind te bekijken.

Niet waar. Tijdens diezelfde bijeenkomst in 2016 zijn de ontwerpen aan buurtbewoners op papier getoond en werd het aanbod gedaan om de maquette te bekijken in een winkel op de Middenweg in Amsterdam. Bij deze bijeenkomst waren ook de opstellers van deze brief aanwezig. Er is zich niemand komen melden... Wel hebben sommige aanwezigen na afloop hun excuses gemaakt voor het gedrag van hun buurtbewoners tijdens deze bijeenkomst. Daags daarvoor heeft het Auschwitz Comité het aanbod gedaan om tijdens een vergadering van het *Plantage Weesperbuurt Overleg* een presentatie te geven. Daar werd echter geen prijs op gesteld.

Libeskind heeft het Auschwitz Comité op eigen initiatief voorgesteld een Holocaust Namenmonument voor Amsterdam te ontwerpen en dat ontwerp cadeau te doen. Het monument zal op publieke grond gerealiseerd worden met publieke middelen: naar schatting 80 - 90 % zal worden gefinancierd met gemeenschapsgeld. Nationale en Europese wetgeving schrijft voor dat voor ontwerp en uitvoering van dit soort belangrijke opdrachten aanbesteding verplicht is. Elke Europese ontwerper, architect of kunstenaar moet hierbij in de gelegenheid gesteld worden een ontwerp in te dienen. Ergo: wanneer de gemeente dit voorstel accepteert, omzeilt zij behalve een zorgvuldige opdrachtformulering ook de verplichte aanbesteding.

Weer worden hier meningen als feit gepresenteerd. Het Auschwitz Comité is de opdrachtgever van dit monument en mag zelf bepalen wat zij een 'zorgvuldige opdrachtformulering' acht. Ten tijde van de keuze voor Libeskind als ontwerper was er bovendien in het geheel geen sprake van 'gemeenschapsgeld', er was begonnen met crowdfunding. Ergo: verplichte aanbesteding was helemaal niet aan de orde. Hele batterijen advocaten hebben dat inmiddels uitgezocht. Overigens heeft Libeskind nooit voorgesteld het ontwerp cadeau te doen, dat is een invulling die de opstellers van de brief er aan geven.

Recentelijk heeft zich een vergelijkbare problematiek voorgedaan in Parijs. De Amerikaanse kunstenaar Jeff Koons stelde voor om de stad Parijs een ontwerp voor een monument voor slachtoffers van de recente terroristische aanslagen, cadeau te doen. De stad diende de 12 meter hoge roestvrij stalen sculptuur wel zelf te betalen. Als locatie eiste Koons een prestigieuze plek voor het Musée d'Art Moderne met zicht op de Eiffeltoren. Een groep kunstenaars, ontwerpers, politici en museummedewerkers schreven gezamenlijk een open protestbrief en hekelden het voorstel als een uitgekookte vorm van 'product placement' en verwezen naar de Europese mededingingsregels. Het voorstel gaat niet door.

De integriteit van Daniel Libeskind wordt via de band van dit voorbeeld door het slijk gehaald. Een serieuze, wereldwijd gewaardeerde architect, die over de hele wereld wordt gevraagd voor het

ontwerpen van musea, kunstwerken en monumenten, zoon van Holocaust-overlevenden, wiens familie in Polen grotendeels werd uitgemoord, wordt hier neergezet als iemand die zich ook schuldig zou maken aan 'een uitgekookte vorm van product placement'. Het is een grof schandaal dat met deze verdachtmaking de publiciteit wordt gezocht. Verder onder de gordel kun je niet komen.

Bezwaarmakers hebben de Gemeente Amsterdam via een aanbestedingsadvocaat gesommeerd zich aan de geldende wetgeving met betrekking tot nationale en Europese aanbesteding te houden. Juist de overheid zou deze wetgeving, die eerlijke mededinging en een transparant opdrachtgeverschap nastreeft, als eerste moeten propageren en naleven. Het is de enige manier om tot een goed en toekomstgericht ontwerp te komen én om draagvlak onder Amsterdammers te garanderen.

Deze 'sommerring' en het verwijt aan de gemeenteraad dat deze niet goed hun werk zouden hebben gedaan, schoot verschillende gemeenteraadsleden in het verkeerde keelgat. Met nadruk verklaarde de gemeenteraad *juist* in te stemmen met de komst van het monument naar Amsterdam, op deze plek. Tot twee keer toe.

Het nationale Holocaust Monument zal een van de belangrijkste naoorlogse monumenten in Nederland worden. Dit gaat de gehele Nederlandse bevolking aan. De ondertekenaars van deze brief vinden het moeilijk te begrijpen hoe de nationale bevolking en de direct betrokken burgers voor wie het monument is bedoeld, buiten spel worden gezet.

Duizenden steunbetuigingen hebben we ontvangen, dagelijks adopteren mensen namen. Bedrijven, particulieren, fondsen, tientallen gemeenten, ze doneren met zijn allen miljoenen. De Nederlandse bevolking heeft het monument allang omarmd! De opstellers van deze brief leven in hun eigen *buurt bubbel*. Samen met een groepje buurtbewoners proberen ze het monument te weren uit 'hun achtertuin'. Ondertekenaars van de open brief verlenen (bewust of onbewust) steun aan deze achterliggende drijfveer.

Het Auschwitz Comité legt een terechte claim op erkenning van de nationale behoefte tot nagedachtenis van de slachtoffers. Deze claim mag echter nooit leiden tot uitsluiting van anderen: de betrokken burgers en de nationale bevolking.

Het is deze exclusie die ons verbaast en verontrust. Het ontwerp voor het monument is op basis van een exclusieve emotie tot stand gekomen, waarmee de aandacht voor het inclusieve fundament van elk goed en mooi herdenkingsmonument in de openbare ruimte in het proces is ondermijnd.

Het monument is zeker vanuit emotie tot stand gekomen. Het gaat namelijk over woede en verdriet, over verlies en verraad. Het gaat over verdwenen opa's, moeders, kinderen, het gaat over de namen die we nooit mogen en zullen vergeten. Het gaat over een graf voor 102.000 mensen, meer dan 75 jaar na de oorlog. Het gaat om een plek voor nabestaanden. Het gaat om een indringende en imposante waarschuwing voor de toekomstige generaties. Het gaat inderdaad over emotie, niet over processen en procedures. Na meer dan 12 jaar ijveren voor zo'n monument, hebben we eind vorig jaar een vergunning gekregen. Het is nu wachten tot het moment waarop we mogen bouwen. Een belangrijk moment voor tienduizenden mensen.

Wij roepen het nieuwe stadsbestuur en zijn burgemeester op om pas op de plaats te maken met de lopende procedure en een open en inhoudelijke gedachteswisseling over dit monument te initiëren om tot een nieuwe procedure te komen.

Het maakt ons verdrietig dat wij – meer dan 75 jaar na de oorlog - nog steeds moeten pleiten voor iets wat er al lang had moeten zijn. In al die jaren hebben we niemand, maar dan ook werkelijk niemand gehoord over de oprichting van een monument ter nagedachtenis van 102.000 vermoorde landgenoten. Sinds 12 jaar ijvert het Auschwitz Comité voor zo'n monument. In alle openheid. Na jaren van zwoegen, duwen, sleuren en trekken hebben we nu een vergunning; het is nu wachten tot het moment waarop we kunnen beginnen met de bouw. In al die 12 jaar heeft niemand van het groepje buurtbewoners, dat nu zulke stennis maakt, zich gemeld om mee te denken of mee te helpen aan het monument.

In zijn coalitieovereenkomst geeft het nieuwe stadsbestuur aan burgerparticipatie cruciaal te vinden. Dit is een uitgelezen kans om die woorden gestand te doen en over dit zo belangrijke 'nationale monument' een open en brede discussie te organiseren waarmee de stad aan haar verleden recht kan doen.

Amsterdam, 9 oktober 2018

Over dit nationale monument is nu jarenlang uitvoerig gediscussieerd. Twee keer heeft het stadsbestuur unaniem besloten dat dit monument er moet komen. Het zou logisch zijn dat eenieder zich neerlegt bij democratisch genomen besluiten, om het eindelijk mogelijk te maken dat de stad aan haar verleden recht kan doen.

Amsterdam, 12 oktober 2018